

قانون سازمان بازرسی کل کشور

با آخرین اصلاحات و الحالات

مصوب ۱۳۹۳/۷/۱۵ مجلس شورای اسلامی

به همراه
آیین نامه
اجرایی

روابط عمومی

الله
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

فهرست

قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور با آخرين اصلاحات و الحالات.....	۵
پی نوشت	۱۷
آیین نامه اجرایی قانون سازمان بازرگانی کل کشور -	
مصوب سال ۱۳۸۷.....	۲۳
فصل اول: کلیات.....	۲۳
فصل دوم: نظارت و بازرگانی.....	۲۷
فصل سوم : تهیه گزارش و پیگیری آن.....	۴۴
فصل چهارم: دستگاه های نظارتی.....	۵۳
فصل پنجم: تشكیل های غیر دولتی	۵۵
فصل ششم: اطلاع رسانی.....	۵۷
فصل هفتم: سایر موارد.....	۵۹
ضمایم.....	۶۵
الف) قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور - مصوب ۱۳۶۰/۷/۱۹ مجلس شورای اسلامی.....	۶۵
ب) قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور و الحالات یک ماده و یک تبصره به آن مصوب ۱۳۷۵/۵/۷.....	۷۱
ج) قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور مورخ ۱۳۸۷/۴/۱۷	۷۷
د) قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور مصوب ۱۳۹۳/۷/۱۵	۸۴

مقدمه

در اجرای اصل یکصد و هفتاد و چهارم (۱۷۴) قانون اساسی، قانون تاسیس سازمان بازرگانی کل کشور در تاریخ ۱۳۶۰/۷/۱۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در این اصل از قانون اساسی آمده است: «بر اساس حق نظارت قوه قضائیه نسبت به حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاههای اداری سازمانی به نام "سازمان بازرگانی کل کشور" زیر نظر رییس قوه قضائیه تشکیل می‌گردد. حدود اختیارات و وظایف این سازمان را قانون تعیین می‌کند.»

قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور در اولین دوره مجلس شورای اسلامی در ۱۴ ماده و ۵ تبصره به تصویب وکلای ملت رسید.

نمایندگان مجلس پنجم، این قانون را بعد از گذشت ۱۵ سال در هفتم مرداد ماه سال ۱۳۷۵ اصلاح کردند

و قانون جدید را در ۱۲ ماده با اصلاحیات و الحقایق به تصویب رسانندند.

قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور برای بار دوم در هفدهم تیرماه ۱۳۸۷ اصلاح و طبق مصوبه نمایندگان مجلس، مقرر شد این قانون برای مدت ۵ سال به طور آزمایشی اجرا شود.

پس از پایان مدت زمان اجرای آزمایشی قانون، نمایندگان دوره نهم مجلس شورای اسلامی در پانزدهم مهر ماه ۱۳۹۳ این قانون را برای سومین بار اصلاح کردند.

در آخرین ماده از طرحی که نمایندگان ملت برای اصلاح قانون تشکیل سازمان آماده کرده و به تصویب رسانندند، آمده بود که مصوبه سال ۸۷ پس از ابلاغ قانون جدید، منسوخ می‌شود.

الله
يَعْلَمُ مَا يَفْعَلُونَ

قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور با آخرین اصلاحات و الحفاظات

ماده ۱ — به منظور نظارت بر حسن جریان امور و اجراء صحیح قوانین در دستگاههای اداری و در اجرای اصل ۱۷۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سازمانی به نام «سازمان بازرگانی کل کشور» که در این

قانون به اختصار سازمان نامیده می‌شود زیر نظر رئیس قوه قضاییه^۱ و با اختیارات و وظایف مندرج در این قانون تشکیل می‌شود.

تبصره: نظارت و بازرگانی از نظر این قانون عبارت است از مجموعه فعالیتهای مستمر و منظم و هدفدار به منظور جمع‌آوری اطلاعات لازم درباره مراحل حین و بعد از اقدامات دستگاه‌های مشمول ماده (۲) این قانون، تجزیه و تحلیل آنها، تطبیق عملکرد دستگاه با اهداف و تکالیف قانونی و ارایه پیشنهادهای مناسب در جهت حسن جریان امور.^۲ سازمان بازرگانی همچنین می‌تواند قبل از اقدامات دستگاه‌های مذکور نیز اطلاعات لازم را جمع‌آوری کند.^۳

ماده ۲ – وظایف و اختیارات^۴ سازمان به شرح زیر می‌باشد:

الف – بازرگانی و نظارت^۵ مستمر کلیه وزارت‌خانه‌ها و ادارات و امور اداری و مالی دادگستری، سازمان‌ها و دستگاه‌های تابعه قوه قضاییه^۶ و نیروهای نظامی و انتظامی و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها و مؤسسات وابسته به آنها و دفاتر اسناد رسمی و مؤسسات عام‌المنفع و نهادهای انقلابی و سازمان‌هایی که تمام یا قسمتی از سرمایه یا سهام آنان متعلق به دولت است یا دولت به نحوی از انحصار آنها نظارت یا

کمک می‌نماید و کلیه سازمان‌هایی که شمول این قانون نسبت به آنها مستلزم ذکر نام آنها است، بر اساس برنامه منظم.

ب – انجام بازرگانی‌های فوق العاده حسب‌الامر مقام معظم رهبری و یا به دستور رئیس قوه قضائیه و یا درخواست رئیس جمهور^۷ و یا کمیسیون اصل نود(۹۰) قانون اساسی مجلس شورای اسلامی^۸ و یا بنا به تقاضای وزیر یا مسئول دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و یا هر موردی که به نظر رئیس سازمان ضروری تشخیص داده شود.^۹

ج – اعلام موارد تخلف و نارسایی‌ها و سوء جریانات اداری و مالی در خصوص وزارت‌خانه‌ها و نهادهای انقلاب اسلامی و بنیادها به رئیس جمهور و در خصوص مؤسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت به وزیر ذی‌ربط و در مورد شهرداری‌ها و مؤسسات وابسته به وزیر کشور و در خصوص مؤسسات غیر دولتی کمک‌بگیر از دولت به وزیر ذی‌ربط^{۱۰} و در خصوص سوء جریانات اداری و مالی مراجع قضائی و واحدهای تابع دادگستری به رئیس قوه قضائیه و در موارد ارجاعی کمیسیون اصل نود قانون اساسی^{۱۱} نتیجه بازرگانی به آن کمیسیون اعلام خواهد شد.^{۱۲}

د – در مواردی که گزارش بازرگانی متنضم اعلام وقوع جرمی است، چنانچه جرم دارای حیثیت عمومی باشد، رئیس سازمان یا مقامات مأذون از طرف وی یک نسخه

از گزارش را با دلایل و مدارک مربوط برای تعقیب و مجازات مرتکب به مرجع صالح قضایی ارسال و موضوع را تا حصول نتیجه نهایی پیگیری نمایند و در مورد تخلفات اداری، انضباطی و انتظامی مستقیماً مراتب را به مراجع ذی‌ربط منعکس نموده و پیگیری لازم را به عمل آورند. مراجع رسیدگی‌کننده مکلفند وقت رسیدگی و جهت حضور را به اطلاع سازمان بازرگانی کل کشور برسانند.^{۱۳}

تبصره ۱ – در مورد جرایم منتهی به ورود خسارت به اموال دولتی و حقوق عمومی و تضییع آنها دادستان ضمن تعقیب کیفری متهم یا متهمان در دادگاه صالح در صورت احراز ورود خسارت و ضرر و زیان، رأساً جبران آن را بدون پرداخت هزینه دادرسی از دادگاه درخواست می‌نماید.

دستگاه‌های ذی‌ربط موظف به همکاری با دادستان در جمع‌آوری دلایل و مدارک و پیگیری موضوع می‌باشند.^{۱۴}

تبصره ۲ – گزارش‌های بازرگانی در ارتباط با آیین‌نامه و تصویب‌نامه و بخش‌نامه و دستورالعمل‌های صادره و شکایات اشخاص حقیقی و حقوقی غیر دولتی که حاکی از تشخیص تخلف در موارد فوق الذکر باشد جهت رسیدگی و صدور رأی به دیوان عدالت اداری

ارسال می‌گردد. رسیدگی به این‌گونه موارد به‌طور فوق‌العاده و خارج از نوبت خواهد بود.^{۱۵}

هـ - در مواردی که گزارش بازرگانی متنضم‌ن اعلام تخلف اداری مدیران کل ادارات و مقامات بالاتر تا سطح وزرا و هم‌طراز آنان است که مشمول قانون رسیدگی به تخلفات اداری هستند، سازمان گزارش را برای رسیدگی به هیأت رسیدگی به تخلفات اداری نهاد ریاست جمهوری ارسال و تا حصول نتیجه پیگیری می‌کند. در خصوص پرونده‌های مطروحه در رابطه با مقامات فوق، هیأت رسیدگی بدوى و تجدیدنظر مزبور با عضویت یک نفر از قضات منصوب رییس قوه قضاییه تشکیل می‌شود و خارج از نوبت طبق قانون رسیدگی به تخلفات اداری به موضوع رسیدگی می‌کند. رییس هیأت موظف است ضمن نظارت بر ثبت پرونده و تعیین اوقات رسیدگی، مراتب را به عضو قاضی و نماینده سازمان جهت حضور اعلام نماید.^{۱۶}

تبصره - رسیدگی به تخلفات مقامات و کارکنان قوای قضاییه و مقننه و نیروهای مسلح، شورای نگهبان و دستگاه‌های زیرنظر مقام معظم رهبری از شمول این بند مستثنی است.^{۱۷}

وـ سازمان مجاز است در نظارت و بازرگانی از نیروهای نظامی، انتظامی، امنیتی و شرکت‌ها و مؤسسات تابعه

از نیروهای بازنشسته واجد شرایط و متخصص مراجع
مذکور استفاده کند. آییننامه اجرایی این بند با
پیشنهاد سازمان به تصویب رئیس قوه قضاییه
می‌رسد.^{۱۸}

ماده ۳ – سازمان می‌تواند برای انجام بازرگانی و اظهار
نظر کارشناسی از وجود قضاط و اشخاص صاحب
صلاحیت و متخصصان در هر رشته به‌طور دائم یا
موقت استفاده نماید و در سایر موارد نسبت به تأمین
کادر مورد نیاز از طریق انتقال یا مأموریت کارکنان
دولت و در صورت عدم امکان از طریق استخدام اقدام
نماید.

تبصره ۱ – انتقال کارمندان وزارت‌خانه‌ها و
 مؤسسات و شرکت‌های دولتی به سازمان به
 صورت مأمور یا انتقال دائم بلامانع است.

تبصره ۲ – مقررات اداری و استخدامی
 سازمان توسط قوه قضاییه تهییه و پس از
 تصویب مجلس به مرحله اجرا در می‌آید مگر
 مواردی که مشمول مفاد ماده ۱۴ این قانون
 است.

ماده ۴ – رئیس سازمان توسط رئیس قوه قضاییه از
 میان قضاط شرع و یا قضاطی که دارای رتبه ۱۰ یا ۱۱
 قضایی باشند تعیین می‌شود. رئیس سازمان می‌تواند
 یک نفر قائم مقام برای خود از میان قضاط با صلاحیت

انتخاب کند که با پیشنهاد او و تصویب رئیس قوه قضاییه تعیین می‌گردد و همچنین می‌تواند به تعداد لازم معاون داشته باشد.

ماده ۵ – بازرسی توسط بازرس یا هیأت‌های بازرسی به عمل می‌آید. رئیس هیأت بازرسی توسط رئیس سازمان حسب مورد از بین قضاط یا متخصصین و کارشناسان بر جسته و مورد اعتماد انتخاب می‌گردد.^{۱۹}

تبصره ۱ – آن قسمت از گزارش بازرسین غیرقضایی که حاکی از وقوع تحلف یا جرم می‌باشد باید به تأیید بازرس قضایی برسد.^{۲۰}

تبصره ۲ – رئیس هیأت بازرسی و یا بازرس در صورتی که دارای پایه قضایی و ابلاغ خاص از رئیس قوه قضاییه باشد چنانچه در ضمن بازرسی به اموری برخورد نماید که بیم تبانی یا فرار متهم و یا از بین بردن دلایل و مدارک برود می‌تواند تا پایان بازرسی برابر مقررات قانون آیین دادرسی نسبت به صدور قرار تأمین غیر از قرار بازداشت اتخاذ تصمیم نماید و چنانچه قرار بازداشت موقت را ضروری تشخیص دهد باید با پیشنهاد رئیس هیأت و موافقت رئیس دادگستری محل اقدام نماید. قرارهای تأمین صادره طرف مدت ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ قابل تجدیدنظر در دادگاه تجدیدنظر مرکز استان مربوط می‌باشد.^{۲۱}

ماده ۶ – گزارش‌های سازمان در مراجع قضایی و هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، انضباطی و انتظامی، خارج از نوبت و حداکثر ظرف مدت سه ماه مورد رسیدگی قرار می‌گیرد. چنانچه رسیدگی به پرونده‌ها بیش از مدت معین نیاز به وقت داشته باشد، مراجع مذکور باید جهات و دلایل آن را در پرونده درج و تصریح نمایند.

آرای صادره مراجع قضایی با درخواست سازمان بازرسی کل کشور و موافقت دادستان ذی‌ربط و آرای صادره هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، انضباطی و انتظامی با درخواست سازمان مذکور در مراجع ذی‌صلاح ظرف بیست روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظر بوده و این رسیدگی نیز خارج از نوبت خواهد بود.^{۲۲}

تبصره – هرگاه بازرس دارای پایه قضایی ضمن بازرسی در حدود مقررات قانونی، به حکمی برخورد کند که آن را خلاف بین شرع تشخیص دهد، گزارش مستدل آن را از طریق رئیس سازمان برای رئیس قوه قضاییه ارسال می‌کند تا رئیس قوه طبق قانون اقدام قانونی را به عمل آورد.^{۲۳}

ماده ۷ – بازرس یا هیأت‌های بازرسی گزارش کار خود را مستقیماً به سازمان تسلیم خواهد نمود.

ماده ۸ – کلیه مسئولان ذی ربط در وزارت خانه‌ها و ادارات و سازمان‌ها و مؤسسات و واحدهای مشمول این قانون مکلفند اسناد و اطلاعات و مدارک مورد لزوم در تحقیقات را بدون هرگونه فوت وقت در اختیار بازرس یا بازرسان اعزامی قرار داده و همکاری لازم را مبدول دارند.

تبصره ۱ – تخلف از تکلیف مندرج در این ماده در خصوص عدم همکاری در ارایه اسناد و مدارک مورد نیاز، موجب حبس از سه ماه و یک روز تا شش ماه یا انفصال موقت از خدمات دولتی و عمومی از سه ماه تا یک سال خواهد بود.^{۲۴}

تبصره ۲ – اسناد سری دولتی از حکم این ماده مستثنی است مگر به درخواست رئیس سازمان بازرسی کل کشور و موافقت رئیس قوه قضائیه.^{۲۵}

ماده ۹ – در اصلاحیه ۱۳۹۳/۷/۱۵ مجلس شورای اسلامی حذف گردید.

(چنانچه بازرس و یا هیأت بازرسی، در ضمن بازرسی و برای حسن انجام بازرسی و یا حسن جریان امور در دستگاه مشمول بازرسی، تعلیق یک یا چند نفر از کارکنان را تا پایان بازرسی ضروری تشخیص دهند، باید با ذکر جهات و علل، درخواست تعلیق را از طریق سازمان به وزیر یا رئیس دستگاه مربوط اطلاع دهند.

وزیر یا رئیس دستگاه مربوط موظف است ظرف مدت ده روز نسبت به تعلیق آن کارمند اقدام نماید و نمی‌تواند به عذر این که درخواست مدلل نیست و یا دلایل غیرکافی است، از انجام تقاضا خودداری کند. در صورت عدم اجراء پیشنهادهای مذکور با اعلام مراتب و پس از رسیدگی و احراز استنکاف غیرموجه در دادگاه، مشمول مفاد ماده (۵۷۶) قانون مجازات اسلامی خواهد بود).

ماده ۱۰ – وزیر یا مسئول دستگاه مربوط موظف است از تاریخ دریافت گزارش هیأت بازرسی حداقل ظرف ده روز عملیات اجرایی را جهت انجام پیشنهادهای مندرج در گزارش مزبور، شروع و مفاد جریان کار را مرتباً به اطلاع سازمان برساند. سازمان موظف است تا حصول نتیجه نهایی جریان امر را پیگیری نماید.

تبصره – در مواردی که پیشنهادهای سازمان برای جلوگیری از وقوع جرم، تکرار تخلف یا سوء جریان امور باشد و عدم اجرای آنها موجب انجام عمل غیرقانونی شود و مسئول مربوطه از انجام آن استنکاف نماید با رسیدگی و احراز در دادگاه صالح مشمول مجازات مقرر در تبصره (۱) ماده (۸) این قانون می‌باشد.^{۲۶}

ماده ۱۱ – سازمان می‌تواند در موارد زیر نیز اقدام نماید:

الف - بهره‌گیری از توان تشکل‌های غیردولتی و مردم نهاد و اشخاص واجد شرایط در بخش‌های علمی، تخصصی، صنفی و مردمی به منظور انجام وظایف محوله.

ب - با بهره‌گیری از فناوری‌های روز و هرگونه ابزار مناسب دیگر بر عملکرد شوراهای و کمیسیون‌های مالی، معاملاتی و اعتباری دستگاه‌های مشمول بازرگانی و انجام مناقصات و مزایده‌ها نظارت کند.

تبصره - مسئولان ذی‌ربط موظفند زمان تشکیل جلسات مجتمع و شوراهای مورد نظر را به اطلاع سازمان برسانند.

ج - ارایه گزارش‌های نظارتی هشداردهنده به هنگام به مقامات مسئول جهت پیشگیری از وقوع جرم، تخلف و سوء جریانات احتمالی.

د - اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی عمومی از طریق رسانه‌های عمومی به منظور ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد، با رعایت قانون آیین دادرسی کیفری

مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴

ماده ۱۲ - چنانچه بازرگان قانونی مؤسسات و شرکت‌های مشمول بازرگانی، مسئولان سازمان حسابرسی دولتی، حفاظت و اطلاعات و حراست و نظارت و بازرگانی وزارت‌خانه‌ها و دستگاه‌های مشمول بازرگانی، به سوء جریانی در رسیدگی به عملکرد مالی و اداری دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های دولتی و

وابسته به دولت برسند که مربوط به وظایف سازمان بازرگانی است، باید مراتب را به اطلاع سازمان بازرگانی کل کشور برسانند.

مستنکف به مجازات مقرر در ماده (۶۰۶) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی «تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده» مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ محاکوم خواهد شد.^{۲۸}

ماده ۱۳ – بودجه سازمان در بودجه کل کشور تحت ردیف مستقل ذیل ردیف دادگستری منظور و یک پنجم آن خارج از شمول قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات مصرف خواهد شد.^{۲۹}

ماده ۱۴ – آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط سازمان بازرگانی کل کشور تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.^{۳۰}

ماده ۱۵ – قوه قضائیه، وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان امور اداری و استخدامی کشور در قسمت مربوط مأمور اجرای این قانون می‌باشد.^{۳۱}

ماده ۱۶ – از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، (قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور مصوب ۱۳۶۰ و اصلاحیه آن مصوب ۱۳۷۵) که در تاریخ ۱۳۸۷/۴/۱۷ به تصویب کمیسیون قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی رسیده بود نسخ می‌شود.

پی‌نوشت

۱. اصلاحی ۱۳۹۳/۷/۱۵ - عبارت قوه قضاییه اضافه گردید.
کلمه «رییس» قبل از عبارت قوه قضاییه اضافه گردید.
اصل یکصد و هفتاد و چهارم: بر اساس حق نظارت قوه قضاییه نسبت به حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاههای اداری سازمانی به نام «سازمان بازرگانی کل کشور» زیر نظر رئیس قوه قضاییه تشکیل می‌گردد. حدود اختیارات و وظایف این سازمان را قانون تعیین می‌کند.
۲. الحاقی ۱۳۸۷/۴/۱۵ و ۱۳۹۳/۷/۱۵ - عبارت (سازمان بازرگانی همچنین می‌تواند قبل از اقدامات دستگاههای مذکور نیز اطلاعات لازم را جمع‌آوری کند) اضافه گردید. در عبارت «درباره مراحل قبل، حین و بعد از اقدامات دستگاههای مشمول ماده (۲)» کلمه «قبل» حذف گردید.
۳. اصلاحی ۱۳۹۳/۷/۱۵ - عبارت «و اختیارات» بعد از کلمه «وظایف» اضافه گردید.
۴. اصلاحی ۱۳۹۳/۷/۱۵ - عبارت «و نظارت» اضافه گردید.
۵. اصلاحی ۱۳۹۳/۷/۱۵ - واژه «و نظارت» اضافه گردید.
۶. اصلاحی ۱۳۹۳/۷/۱۵ - عبارت «و امور اداری و مالی دادگستری، سازمان‌ها و دستگاههای تابعه قوه قضاییه» اضافه گردید.
۷. اصلاحی مصوب ۱۳۷۵/۵/۷ - عبارت (انجام بازرگانی‌های فوق العاده بر حسب دستور شورای عالی قضایی) به عبارت (انجام بازرگانی‌های فوق العاده حسب‌الامر مقام معظم رهبری و یا به دستور رییس قوه قضاییه و یا درخواست رییس جمهور) تغییر یافت.

۸. اصلاحی مصوب ۱۳۷۵/۵/۷ و ۱۳۸۷/۴/۱۷ - عبارت (کمیسیون اصل ۹۰ قانون اساسی مجلس شورای اسلامی) در سال ۱۳۷۵ به عبارت (کمیسیون اصول ۸۸ و ۹۰ قانون اساسی مجلس شورای اسلامی) و مجدداً در سال ۱۳۸۷ به عبارت (کمیسیون اصل ۹۰ قانون اساسی مجلس شورای اسلامی) تغییر یافت.
۹. اصلاحی مصوب ۱۳۷۵/۵/۷ - عبارت «به نظر رئیس سازمان و شورای عالی قضایی ضروری تشخیص داده شود» به عبارت «به نظر رئیس سازمان ضروری تشخیص داده شود» تغییر یافت.
۱۰. اصلاحی مصوب ۱۳۸۷/۴/۱۷ - عبارت «وزارت امور اقتصادی و دارایی» حذف و عبارت «وزیر ذیربط» جایگزین گردید.
۱۱. اصلاحی مصوب ۱۳۸۷/۴/۱۷ - عبارت «اصول هشتاد و هشت و نود» به «اصل نود (۹۰)» تغییر یافت.
۱۲. اصلاحی مصوب ۱۳۷۵/۵/۷ - کل بند (ج) در سال ۱۳۷۵ اصلاح گردید.
۱۳. الحقی ۱۳۷۵/۵/۷ - بند (د) در سال ۱۳۷۵ به ذیل ماده ۲ الحقی گردید و در سال ۱۳۸۷ و ۱۳۹۳ اصلاح گردید.
۱۴. الحقی ۱۳۸۷/۴/۱۷ و ۱۳۹۳/۷/۱۵
۱۵. اصلاحی ۱۳۷۵/۵/۷ - تبصره ذیل ماده ۲ در سال ۷۵ اصلاح و در سال ۸۷ و ۹۳ نامش به تبصره (۲) تغییر یافت.
۱۶. الحقی ۱۳۸۷/۴/۱۷ و ۱۳۹۳/۷/۱۵
۱۷. الحقی ۱۳۸۷/۴/۱۷ و اصلاحی ۱۳۹۳/۷/۱۵ - عبارت

«از شمول این ماده مستثنی است» به «از شمول این بند مستثنی است» در سال ۱۳۹۳ تغییر یافت.

۱۸. الحقی ۱۳۹۳/۷/۱۵ - بند «و» در سال ۱۳۹۳ به ذیل ماده ۲ قانون سازمان اضافه گردید.

۱۹. اصلاحی ۱۳۷۵/۵/۷

۲۰. الحقی ۱۳۷۵/۵/۷

۲۱. الحقی ۱۳۷۵/۵/۷

۲۲. اصلاحی ۱۳۷۵/۵/۷ و ۱۳۸۷/۴/۱۷ و ۱۳۹۳/۷/۱۵ و ۱۳۸۷/۴/۱۵

۲۳. الحقی ۱۳۷۵/۵/۷ و اصلاحی ۱۳۹۳/۷/۱۵

۲۴. اصلاحی ۱۳۸۷/۴/۱۷ و ۱۳۹۳/۷/۱۵

۲۵. اصلاحی ۱۳۷۵/۵/۷ - عبارت «مگر به دستور صريح شورای عالی قضایی» به «مگر به درخواست ریيس سازمان بازرسی کل کشور و موافقت ریيس قوه قضاییه» تغییر یافت.

۲۶. الحقی ۱۳۹۳/۷/۱۵

۲۷. اصلاحی ۱۳۹۳/۷/۱۵

۲۸. الحقی ۱۳۷۵/۵/۷ و اصلاحی ۱۳۹۳/۷/۱۵

ماده ۶۰۶ - هر یک از رؤسا یا مدیران یا مسئولین سازمانها و مؤسسات مذکور در ماده(۵۹۸) که از وقوع جرم ارتشاء یا اختلاس یا تصرف غیرقانونی یا کلاهبرداری یا جرایم موضوع مواد(۵۹۹) و (۶۰۳) در سازمان یا مؤسسات تحت اداره یا نظارت خود مطلع شده و مراتب را حسب مورد به مراجع صلاحیتدار قضائی یا اداری اعلام ننماید علاوه بر حبس از شش ماه تا دو سال به انفصال وقت از شش ماه تا دو سال محکوم خواهد شد.

۲۹. اصلاحی ۱۳۷۵/۵/۷

۳۰. اصلاحی ۱۳۹۳/۷/۱۵

۳۱. اصلاحی ۱۳۷۵/۵/۷

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
الْحُكْمُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰالَمِينَ

آیین‌نامه اجرایی قانون سازمان بازرسی کل کشور – مصوب سال ۱۳۸۷

در اجرای ماده ۱۴ قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۰ و اصلاحیه‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۷ و بنا به پیشنهاد شماره ۹۴۴۳۰/۲۸۷/۸۷ مورخ ۲۸/۱۲/۸۷ سازمان، آیین‌نامه اجرایی قانون به شرح زیر تصویب گردید.

فصل اول: کلیات

ماده ۱: واژه‌ها و عبارات اختصاری مندرج در این آیین‌نامه در معانی زیر به کار می‌روند؛
الف) قانون: قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور، مصوب ۱۳۶۰ و اصلاحیه‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۷

- ب) آیین نامه: آیین نامه اجرایی قانون
- ج) سازمان: سازمان بازرگانی کل کشور
- د) نظارت و بازرگانی برنامه‌ای: فعالیت‌های نظارتی و بازرگانی مستمر براساس برنامه‌های مدون و منظم سالانه با تعیین قلمرو موضوعی، محیطی و زمانی.
- ه) نظارت و بازرگانی موردی: بررسی شکایات و اعلامات مقرن به دلیل دایر بر وقوع تخلف یا سوء‌جریان در محدوده صلاحیت سازمان.
- و) نظارت و بازرگانی فوق العاده: فعالیت‌های نظارت و بازرگانی خارج از برنامه‌ریزی مستمر سالانه، که حسب دستور یا درخواست مقامات مذکور در بند «ب» ماده ۲ قانون در محدوده موضوع ارجاعی انجام می‌گیرد.

ماده ۲: نظارت و بازرگانی به یکی از صور زیر انجام می‌شود:

الف - برنامه‌ای

ب - فوق العاده

ج - موردی

ماده ۳: اولویت‌های نظارت و بازرگانی برنامه‌ای متناسب با منابع سازمان از قبیل نیروی انسانی، امکانات و اعتبارات و شرایط و مقتضیات زمانی و با توجه به موارد زیر تعیین می‌گردد:

الف - فرامین مقام معظم رهبری

- ب - سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی نظام
- ج - قانون برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور و سایر قوانین و مقررات
- د - برنامه‌های راهبردی سازمان مصوب از سوی ریاست قوه قضاییه
- ه - مشکلات و انتظارات مردم و نیازهای عمومی در چارچوب قوانین و مقررات

ماده ۴: برنامه نظارت و بازرگانی، قبل از پایان هر سال برای سال بعد، با رعایت اولویت‌ها تهیه و تدوین می‌شود. در تدوین برنامه و انجام نظارت و بازرگانی‌های مستمر، نکات زیر باید مورد توجه قرار گیرد؛

الف - عملکرد دستگاه از حیث حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین، شامل تناسب ساختار با مأموریت و وظایف دستگاه، انجام برنامه‌ها، طرح‌ها و درجه رشد و ارتقا و نیل به اهداف تعیین شده، شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات و مفاسد اداری و مالی؛

ب - نحوه عملکرد و رفتار مسئولان از حیث اصول مدیریت، استفاده از منابع، ایجاد تحول و به کارگیری فناوری‌های نوین در جهت تسريع و تسهیل در امور و نیز صحت عمل، حسن شهرت، انضباط، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، رعایت حقوق مردم و اخلاق حرفه‌ای و شؤون اسلامی؛

ج - اوضاع عمومی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اعم
از آن که مربوط به تمام یا بخشی از کشور باشد، از
قبيل پیشرفت اجرای برنامه‌های توسعه بخشی، استانی
و ویژه، رشد اقتصاد ملی، سرمایه‌گذاری، رقابت‌پذیری،
اشغال‌زایی، تراز تجاری، فاصله دهک‌های اجتماعی،
فرهنگ گردشگری، آموزش و تربیت، بهداشت، سلامت
و رفاه اجتماعی، امنیت قضایی، امور انتظامی، حقوق
شهروندی و حفظ محیط زیست در حدود وظایف و
مأموریت‌های دستگاه‌های مشمول بازرگانی و اختیارات
قانونی سازمان.

ماده ۵: نظارت و بازرگانی، حسب مورد توسط بازرگان
یا هیأت بازرگانی صورت می‌گیرد.

ماده ۶: بازرگان یا اعضای هیأت بازرگانی از بین
اشخاص واجد صلاحیت، توسط رئیس سازمان و یا
مقامات مجاز از طرف وی تعیین می‌شوند. رئیس
هیأت بازرگانی از بین دارندگان پایه قضایی یا
متخصصین و کارشناسان بر جسته و مورد اعتماد
تعیین خواهد شد.

ماده ۷: سازمان می‌تواند در مرکز، به تعداد مورد لزوم
معاونت و اداره کل داشته باشد و خارج از مرکز، منطقه
و اداره کل بازرگانی در مراکز و استان‌ها و شهرستان‌های
بزرگ تشکیل دهد.

فصل دوم: نظارت و بازرسی

ماده ۸: انجام هرگونه نظارت و بازرسی، مستلزم صدور حکم مأموریت از سوی رئیس سازمان یا مقام مجاز از طرف ایشان خواهد بود. مدیرکل بازرسی استان، در حوزه مأموریت خود می‌تواند در مورد برنامه‌های مصوب و موردي، نسبت به صدور احکام مأموریت نظارت و بازرسی اقدام نماید.

تبصره ۱: در احکام مأموریت، قلمرو محیطی، زمانی و موضوعی بازرسی و مدت آن، صریحاً تعیین شود.

تبصره ۲: احکام بازرسی از استانداری، دیوان محاسبات استان، اداره کل اطلاعات، واحدهای نظامی و انتظامی استان، توسط اداره کل بازرسی استان با اجازه و موافقت رئیس سازمان صادر خواهد شد.

تبصره ۳: بازرسی از دادگستری و دیگر نهادها و سازمان‌های وابسته به قوه قضاییه با اجازه و موافقت ریاست قوه قضاییه انجام می‌گیرد.

ماده ۹: بازرس یا هیأت بازرسی، با تبیین موضوع و حدود مأموریت و تعییمات لازم، به دستگاه بازرسی‌شونده اعزام می‌گردد. تقسیم کار بین اعضا به عهده رئیس هیأت بوده و هر یک از اعضا نتیجه کار خود را به وی داده تا گزارش نهایی تهیه گردد.

ماده ۱۰: بازرس یا هیأت بازرسی اعزامی مکلف است پس از ورود به حوزه مأموریت، مراتب را به سازمان اطلاع داده و بعد از انجام مأموریت، گزارش جامع آن را تهییه و تسليم نماید.

ماده ۱۱: در بازرسی مستمر و همچنین در مواردی که برای بررسی اوضاع کلی یک منطقه هیأت بازرسی اعزام می‌گردد، هیأت موظف است پس از استقرار در محل، ورود و آمادگی خود را حسب مورد، جهت دریافت اعلامات، شکایات و جمع‌آوری اطلاعات در حدود صلاحیت سازمان، با تعیین نشانی محل کار خود اعلام دارد.

ماده ۱۲: سازمان می‌تواند به شکایات و اعلامات اشخاص، درخصوص سوءجريان اداری و مالی و نقض قوانین و مقررات دستگاه‌های موضوع بند الف ماده ۲ قانون تشکیل سازمان و کارکنان آنها رسیدگی می‌نماید.

ماده ۱۳: شکایت باید متنضمن هویت، نشانی، کد ملی و کدپستی شاکی و مقررین به دلایل و با امضای وی باشد و در صورت امکان مستندات مربوط پیوست گردد.

در صورتی که شکایت شفاهی اظهار شود، در صورت مجلس درج و به امضای شاکی می‌رسد.

ماده ۱۴: نتیجه رسیدگی به شاکی اطلاع داده می‌شود و چنانچه بررسی موضوع خارج از وظیفه سازمان باشد، شاکی هدایت و شکواییه بایگانی می‌گردد. با تقاضای شاکی، ضمایم شکواییه با اخذ رسید به وی تحويل خواهد شد.

ماده ۱۵: اعلامات اشخاص به نحو کتبی یا شفاهی و از طریق پست، تلفن، پایگاه اطلاع‌رسانی و رسانه‌ها یا از طرق دیگر قابل دریافت می‌باشد.

به اعلاماتی که هویت اعلام‌کننده معلوم نباشد، ترتیب اثر داده نمی‌شود. مگر این‌که به طور مدلل حاوی مسئله مهمی باشد و سازمان رسیدگی به آن را لازم تشخیص دهد.

ماده ۱۶: نظارت و بازرسی‌های برنامه‌ای، فوق العاده و موردی از دستگاه‌های مشمول بازرسی می‌تواند به شکل خوداظهاری صورت گیرد.

در این روش، سازمان سؤالات متناسب با موضوع را طرح و اطلاعات، اسناد و مدارک مورد نظر را مطالبه نموده و صحت آنها را از طریق راستی‌آزمایی بررسی و گزارش بازرسی تهیه و به مبادی ذیریط ارسال می‌شود.

ماده ۱۷: به منظور استفاده از ظرفیت دستگاه‌های اداری کشور و ارتقای کیفی گزارش‌ها، سازمان می‌تواند با توافق مسئولان و بهره‌مندی از کارشناسان و

متخصصان و امکانات دستگاههای مذکور، اقدام به نظارت و بازرسی به صورت مشترک و تلفیقی نماید. رییس هیأت بازرسی باید از میان بازرسان و کارشناسان سازمان انتخاب و اعضای هیأت بازرسی، تحت تعلیم و هدایت وی انجام وظیفه نمایند. گزارش بازرسی با رعایت ضوابط، به مبادی ذی ربط ارسال خواهد شد.

ماده ۱۸: سازمان می‌تواند با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و برقراری ارتباط الکترونیکی با دستگاههای مشمول بازرسی، اطلاعات لازم را از سامانه‌های دستگاههای مذکور دریافت و سپس با رعایت اصول و قواعد علمی، آنها را تجزیه و تحلیل نموده و گزارش خود را همراه با استنتاج و ارایه پیشنهادهای مناسب، برای مراجع مربوط ارسال دارد.

مسئولان ذی ربط دستگاههای مذکور مکلفند زمینه ایجاد ارتباط الکترونیک و استفاده از فناوری‌های نوین اطلاعاتی را برای سازمان فراهم آورند.

ماده ۱۹: در اجرای بند «ج» ماده ۱۱ قانون و با توجه به تبصره ماده ۱ قانون مبنی بر اعمال نظارت سازمان در مراحل قبل، حین و بعد از اقدامات دستگاههای مشمول بازرسی، سازمان موظف است اقدامات زیر را انجام دهد؛

الف - نسبت به شناسایی مجامع و شوراهای تصمیم‌گیر در معاملات اقدام و تکلیف مقرر در تبصره بند «ج» ماده ۱۱ را از آنان مطالبه نماید. مراجع مذکور موظفند حداقل پانزده روز قبل از اقدام، به نحو کتبی سازمان را از موضوع مطلع نمایند.

ب - با بهره‌گیری از پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (معاونت برنامه‌ریزی و راهبردی ریاست جمهور)، دستگاه‌های مشمول بازرگاری و شوراهای نسبت به ایجاد بانک اطلاعات مربوط به مزایده‌ها، مناقصه‌ها، قراردادها و معاملات دستگاه‌های مشمول بازرگاری اقدام و با تجزیه و تحلیل مناسب و تشخیص اولویت، نماینده یا نمایندگان مطلع و بصیر به مجامع و شوراهای و کمیسیون‌های برگزاری مناقصه‌ها و مزایده‌ها اعزام نماید و به طور کلی بر قراردادها و معاملات اعم از مواردی که در آنها رعایت تشریفات یا ترک تشریفات صورت گرفته، نظارت نماید.

ج - به منظور ایجاد رویه واحد، دستورالعمل اجرایی چگونگی ثبت و ضبط اطلاعات، تشخیص اولویت‌ها، نحوه اقدام ناظرین را تدوین و ابلاغ نموده و با آموزش لازم، کارکنان سازمان را نسبت به اجرای صحیح قانون آگاه نماید.

ماده ۲۰: در موارد زیر بازرس از رسیدگی خودداری و مراتب را به سازمان اعلام می‌نماید:

الف: بازرس یا اقربای نسبی و سببی وی از هر درجه و طبقه، در موضوع نظارت و بازرگانی نفع شخصی داشته باشند.

ب: بازرس یا اقربای فوق الذکر، در واحد مورد بازرگانی سمت مدیریت داشته باشند.

ج: بازرس یا اقربای مذکور، با مدیریت واحد مورد نظارت و بازرگانی سابقه اختلاف اداری، حقوقی یا کیفری داشته باشند.

تبصره ۱: در صورتی که سازمان تشخیص دهد موارد فوق تأثیری در روند بازرگانی و نتیجه آن ندارد، اجرای مأموریت یا ادامه آن را به بازرس تکلیف می‌نماید، در این صورت بازرس مکلف به اجرای دستور می‌باشد.

تبصره ۲: مدیر یا مسئول واحد مورد بازرگانی نیز در موارد فوق می‌تواند مراتب را به سازمان اعلام نماید، اتخاذ تصمیم به عهده سازمان است.

ماده ۲۱: بازرس یا هیأت بازرگانی موظف است قبل از شروع بازرگانی، به ترتیب زیر اقدام نماید:

الف - کسب آگاهی‌های لازم نسبت به مورد بازرگانی و شناخت موضوع مأموریت؛

ب - احراز صلاحیت خود در انجام مأموریت، با توجه به ماده ۲۰ این آیین‌نامه؛

ج - توجه کامل به اهدافی که از اجرای مأموریت محوله مورد نظر است و بررسی طرق نیل به این اهداف و انتخاب روش‌های مناسب و مقتضی؛

د - تدارک طرح بازرگانی نظیر تهیه بازبینه (چک لیست)، رجوع به سوابق و گزارش‌های موجود در سازمان، مطالعه مقررات حاکم بر دستگاه یا موضوع بازرگانی، شناسایی و تعیین منابع موثق برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز، آشنایی با محیط مورد بازرگانی و خصوصیات اقلیمی و اجتماعی آن، کسب اطلاعات اجمالی از وجود برنامه‌ها و طرح‌های اجرایی مرتبط با موضوع مأموریت.

ماده ۲۲: بازرگانی یا هیأت بازرگانی می‌تواند اطلاعات مورد نیاز را با رعایت قوانین جاری کشور به نحو مقتضی؛ از جمله با استفاده از روش‌های زیر جمع‌آوری نماید:

الف - مشاهدات

ب - استطلاع از شهود و مطلعین

ج - مطالعه سوابق و پرونده‌های موجود و تهیه مدارک لازم از آنها

د - کسب نظر کارشناسی

ه - استعلام نظر مسئولان و کارکنان دستگاه مورد بازرگانی

ماده ۲۳: بازرس ضمن توجه به موضوع مأموریت محوله با دقت نظر، وضعیت واحدهای مورد بازرگانی را ملاحظه و نتیجه مشاهدات خود را بر حسب مورد یادداشت و یا با تنظیم صورت مجلس، در گزارش منعکس می‌نماید.

ماده ۲۴: در تحقیق از مطلعین و شهود به ترتیب زیر اقدام می‌شود؛

الف – چنانچه تحقیق از مطلعین به منظور دستیابی به منابع موثق بوده و به طور کلی جنبه طریقیت داشته باشد، بازرس می‌تواند به استماع اظهارات آنان اکتفا نماید.

ب – در مورد اظهارات شهود، بازرس با درج هویت و مشخصات شاهد، موضوع شهادت، زمان و مکان استماع شهادت را صورت مجلس و به امضای او می‌رساند. در صورت عدم تمايل شاهد به امضای صورت مجلس، بازرس می‌باید مراتب را گواهی و آن را امضاء نماید.

تبصره: افشاری اطلاعات مربوط به هویت و مشخصات خانوادگی و محل سکونت یا فعالیت شاهد ممنوع است؛ مگر در مواردی که مراجع قضایی به لحاظ ضرورت شرعی یا محاکمه عادلانه و تأمین حق دفاع متهم، افشاری هویت وی را لازم بدانند.

ماده ۲۵: اخذ مدارک و اسناد و تهیه رونوشت یا تصویر آنها توسط بازرس یا هیأت بازرگانی و همچنین دریافت لوح فشرده و نرمافزارهای رایانه‌ای و فایل‌های الکترونیکی حاوی اطلاعات دستگاه‌های مورد بازرگانی، منحصر به موارد قابل استفاده و مرتبط با موضوع مأموریت و تهیه گزارش آن می‌باشد.

ماده ۲۶: اسناد و مدارک و دفاتر مورد لزوم برای انجام امر بازرگانی با طبقه‌بندی محترمانه، توسط بازرس یا هیأت بازرگانی در محل مأموریت ملاحظه و مطالعه و در صورت نیاز صورت مجلس و یا تصویربرداری می‌شود.

ماده ۲۷: از اسناد سری با رعایت تبصره ۲ ماده ۸ قانون، به طریق دستنویس رونوشت تهیه می‌گردد؛ مگر آنکه بنا به تشخیص سازمان، تهیه تصویر آن ضروری باشد.

ماده ۲۸: چنانچه در گزارش سازمان به اسناد طبقه‌بندی شده (محترمانه - سری) استناد شود، گزارش سازمان حداقل مشمول همان طبقه‌بندی خواهد شد.

ماده ۲۹: دسترسی به حساب‌های اشخاصی که در مظلان اتهام جرایم مالی نظیر رشوه، اختلاس، کلاهبرداری، تبانی و تدلیس در معاملات، تحصیل مال

نامشروع و اخذ پورسانت که به نحوی مرتبط با دستگاه‌های مشمول بازرگانی باشد، توسط بازرگان قضایی سازمان امکان‌پذیر است.
مسئولان بانک‌ها، مؤسسات مالی و اعتباری و صندوق‌ها، اعم از دولتی و غیردولتی موظف به اجرای دستور بازرگان قضایی سازمان خواهند بود.

ماده ۳۰: سازمان می‌تواند اطلاعات و مدارک لازم برای اعمال نظارت و بازرگانی را تحصیل و همچنین از اماکنی که در آنها فعالیت‌هایی با حیطه طبقه‌بندی صورت می‌گیرد، نظارت و بازرگانی نماید. مسئولان ذی‌ربط دستگاه‌های مذکور در ماده ۲ قانون مکلفند به مکاتبات، استعلامات شفاهی و کتبی و مطالبه لوح فشرده و نرم‌افزارهای رایانه‌ای و فایل‌های الکترونیکی حسب درخواست، با فوریت پاسخ دهند و نمی‌توانند به عذر این‌که درخواست خارج از اختیارات بازرگانی است یا به بهانه عدم صدور دستور مقام مافق و یا لزوم هماهنگی با او از همکاری خودداری نمایند.

تبصره ۱: در مورد نظارت و بازرگانی از فعالیت‌هایی که دارای طبقه‌بندی سری است، با پیشنهاد رئیس سازمان و موافقت رئیس قوه قضائیه صورت می‌گیرد.

تبصره ۲: تخلف از مقررات این ماده، به درخواست سازمان موجب پیگرد قانونی است.

ماده ۳۱: بازرس یا هیأت بازرسی با رعایت دستورالعمل‌های سازمان می‌تواند حسب مورد از کارشناسان سازمان و یا خارج از سازمان اعم از کارشناسان دستگاه‌های اداری کشور، رسمی و غیررسمی استفاده نماید.

تبصره ۱: کارشناسان منتخب می‌باید متصف به صفت امانت و صداقت بوده و از حسن شهرت برخوردار باشند.

تبصره ۲: موارد رد کارشناس همان موارد رد بازرس موضوع ماده ۲۰ می‌باشد.

ماده ۳۲: هرگاه برای روشن شدن مطلب و رفع ابهام یا در جهت تکمیل اطلاعات، نیاز به اخذ توضیح از مسئولین و کارکنان دستگاه‌های مشمول نظارت و بازرسی باشد، آنان موظفند به سوالات کتبی یا شفاهی بازرس پاسخ داده و مطالب آنان صورت جلسه خواهد شد و همچنین در صورت نیاز می‌توان اشخاص مزبور و سایر افراد مرتبط با موضوع را جهت اخذ توضیح به سازمان دعوت نمود.

ماده ۳۳: هرگاه در پایان بازرسی دلایل و مدارکی به دست آید که فرد یا افرادی را در مظان ارتکاب جرم و یا تخلف و یا سوءجريان اداری قرار دهد، موضوع، با ذکر دلایل و مدارک به فرد یا افراد مذکور تفهیم و دفاعیات آنان به ترتیب زیر اخذ می‌شود:

الف – دفاعیات فرد یا افراد به نحو حضوری و یا مکاتبهای صورت می‌گیرد.

ب – در استماع دفاعیات، لازم است هویت کامل فرد و مسئولیت‌های قبلی و فعلی و نشانی محل اقامت وی مشخص گردد؛ سپس موضوع و دلایل اتهام یا سوء جریان و به طور کلی مسائل مرتبط با هر یک از آنها از قبیل ورود خسارت به اموال و میزان آن تفهیم و از فرد خواسته شود پاسخ‌های خود را بنویسد؛ در صورتی که نخواهد اظهاراتش را مکتوب نماید، بازرس پاسخ او را در صورتجلسه درج و به امضاء او رسانده، خود نیز آن را امضا می‌کند و چنانچه از امضای صورتجلسه و یا دادن پاسخ امتناع کند، بازرس مراتب را گواهی خواهد نمود.

ج – بازرس در جریان اخذ دفاع می‌تواند پرسش‌های مرتبط و مؤثر را طرح نماید.

د – در اخذ دفاعیات به طریق مکاتبهای، موضوع با ذکر دلایل آن به صورت مکتوب تهیه و با تعیین مهلت مناسب با رعایت طبقه‌بندی اسناد، به صورت مستقیم برای فرد مورد نظر ارسال می‌گردد.

ه – چنانچه فرد برای تدارک دفاع استمهال نماید، بازرس با تعیین مهلت مناسب مراتب را صورتجلسه می‌کند.

و – در صورت استنکاف فرد از دادن پاسخ به بازرس و یا عدم وصول پاسخ کتبی در مهلت مقرر و یا

عدم‌گواهی و امضا ذیل پاسخ‌ها، مراتب توسط بازرس گواهی و در گزارش منعکس می‌شود.

تبصره ۱: چنانچه قبل از خاتمه بازرسی نیز دلایل و مستندات کافی بر توجه اتهام یا تخلف یا سوء‌جریان وجود داشته باشد و بازرس اخذ و استماع دفاعیات را ضروری تشخیص دهد، مطابق بندهای مذکور اقدام می‌نماید.

تبصره ۲: در صورتی که اخذ و استماع دفاعیات موجب بیم تبانی، مواضعه یا امحا دلایل و مدارک و یا اختلال در امور گردد؛ به تشخیص سازمان، بازرس از اقدام فوق خودداری به عمل آورده و گزارش مربوط به مراجع ذی‌صلاح منعکس می‌گردد.

تبصره ۳: در اخذ و استماع دفاعیات و جمع‌آوری اطلاعات، رعایت شؤون افراد و نیز کلیه مقررات مربوط و اصول اخلاقی و حرفة‌ای سازمان الزامی است و طرح سؤالات تلقینی و نیز اکراه و اجبار و اغفال افراد ممنوع است و در صورتی که دفاعیات وارد نباشد، بازرس باید نسبت به دلایل و جهات رد آن در گزارش اظهارنظر نماید.

تبصره ۴: چنانچه درج توضیحات و دفاعیات در گزارش سازمان لازم باشد، باید عین مطالب یا مفاد آن با رعایت امانتداری منعکس شود.

ماده ۳۴: در صورتی که دفاعیات یا توضیحات فرد، بررسی‌های بیشتری را اقتضا نماید، مانند تحقیق از شهود، ملاحظه اسناد و مدارک و کسب نظر کارشناس، بازرس اقدام لازم را مطابق مواد قبل به عمل خواهد آورد.

ماده ۳۵: بازرسی که پایه قضایی دارد، با پیشنهاد رئیس سازمان و صدور ابلاغ رئیس قوه قضائیه، از اختیارات مقرر در تبصره ۲ ماده ۵ قانون برخوردار می‌شود.

ماده ۳۶: بازرس موضوع ماده قبل، ابتدا عنوان اتهام را تعیین و سپس با توجه به اهمیت جرم، شدت مجازات، دلایل اتهام، بیم تبانی یا فرار متهم و یا از بین بردن دلایل و مدارک، ضمن رعایت قانون آیین دادرسی به تفهیم اتهام و صدور قرار تأمین مقتضی از قبیل التزام، کفالت، وثیقه و عدم خروج از کشور اقدام می‌نماید.

چنانچه صدور قرار بازداشت ضروری باشد، طبق قسمت اخیر تبصره ۲ ماده ۵ قانون عمل می‌شود. قرار صادره بلافصله پس از تأیید با قید حق تجدیدنظرخواهی و مهلت آن به متهم ابلاغ می‌شود.

ماده ۳۷: در صورت انتفای علل یا موضوع قرار تأمین، بازرس قضایی بلافصله نسبت به رفع اثر از قرار

صادره اقدام و مراتب را به مرجع ذیصلاح اعلام مینماید.

ماده ۳۸: بازرس قضایی موضوع تبصره ۲ ماده ۵ قانون، فقط تا پایان مدت بازرسی مندرج در حکم مأموریت مجاز به صدور قرار تأمین میباشد و موظف است تصمیم خود در اینخصوص را با رعایت سلسله مراتب به اطلاع سازمان برساند.

ماده ۳۹: در پایان بازرسی چنانچه مورد اتهام منتفی باشد، بازرس قضایی باید نسبت به فک قرار صادره اقدام و در غیر این صورت گردش کار و نظر نهایی خود را از طریق سازمان، جهت تعقیب به مراجع صالح قضایی اعلام نماید.

ماده ۴۰: در صورتی که بازرس یا هیأت بازرسی در جریان مأموریت، حضور فرد یا افرادی از کارکنان دستگاه مورد بازرسی را مانع انجام مأموریت یا مخل آن تشخیص دهد، به طوری که امر بازرسی به نحو مطلوب انجام نشود و به طریق دیگری هم این اشکال قابل رفع نباشد و یا حسن جریان امور دستگاه مورد بازرسی، عدم حضور آنان در محل کارشان را اقتضاء کند، موضوع مستند و مستدل به سازمان اعلام و درخواست تعلیق افراد مذکور را مینماید.
سازمان پس از بررسی و احراز ضرورت امر، مراتب را به وزیر یا بالاترین مقام دستگاه مربوط اعلام میکند تا

طبق ماده ۹ قانون، نسبت به تعليق فرد یا افراد مورد نظر تا پایان بازرسی اقدام گردد.

تبصره: بازرس یا هیأت بازرسی موظف است با رفع مانع یا اخلال و یا پایان بازرسی، رفع تعليق از کسانی را که در اجرای ماده ۹ قانون متعلق شده‌اند، از سازمان درخواست نماید. سازمان مراتب را برای رفع اثر به مرجع مربوط اعلام خواهد نمود.

ماده ۴۱: چنانچه حسن جریان امور در دستگاه مورد بازرسی مستلزم ادامه تعليق باشد، بازرس یا هیأت بازرسی می‌باید قبل از پایان بازرسی، مراتب را مستدل و مستند به قانون، نظیر ماده ۱۳ قانون رسیدگی به تخلفات اداری از طریق سازمان به وزیر و یا بالاترین مقام دستگاه مربوط پیشنهاد نماید.

ماده ۴۲: بازرس در اجرای مأموریت خود، از هرگونه پیش‌داوری و القای نظر ممنوع است. استنتاج و اظهارنظر بازرس منوط به اتمام بازرسی است.

ماده ۴۳: هرگاه بازرس یا هیأت بازرسی، ضمن انجام مأموریت با موضوعاتی برخورد کند که واجد اهمیت و یا حاکی از سوء‌جريان و یا وقوع جرم در دستگاه مورد بازرسی است و رسیدگی به آن خارج از مأموریت او باشد، موضوع را با رعایت سلسله مراتب به سازمان اعلام و کسب تکلیف می‌نماید.

ماده ۴۴: عملکرد و رفتار بازرسان در محیط بازرگانی؛ باید مبتنی بر اخلاق حرفه‌ای و از موضع قانون باشد و نباید در اموری که جنبه خصوصی دارد، مداخله نمایند.

ماده ۴۵: اعمال نظارت و بازرگانی، تحقیقات، کسب اطلاعات و تهیه مدارک و اسناد، باید به گونه‌ای باشد که در روند امور جاری دستگاه بازرگانی شونده ایجاد وقفه یا خلل ننماید و انگیزه اقدام و فعالیت را از مدیران سلب نکند.

تبصره: منظور از ایجاد وقفه و خلل، اقداماتی است که موجب تعطیلی و یا کند شدن حرکت دستگاه مورد بازرگانی گردد یا فعالیت‌های آن را دچار اشکال نماید، تشخیص حسن اجرای این ماده با سازمان می‌باشد و در صورت اختلاف نظر میان دستگاه مورد بازرگانی و سازمان، موضوع به وسیله ریاست سازمان بازرگانی و یا هیأت منصوب از قبل ایشان بررسی شده و طبق نظر ریاست سازمان و یا هیأت مذبور عمل می‌شود.

ماده ۴۶: مدیران نظارت و بازرگانی موظفند با کسب اطلاعات لازم و به هنگام از دستگاه‌های مشمول بازرگانی، به منظور پیشگیری از بحران اجتماعی، سوء‌جیریانات مهم، وقوع جرم و نقض قوانین، با اطلاع

سازمان و بدون رعایت تشریفات مربوط به تهیه گزارش‌های بازرگانی، سریعاً هشدار لازم را جهت اتخاذ تصمیمات مناسب به دستگاه‌های اداری بدهند. گزارش تکمیلی پس از طی مراحل مربوط، به مبادی ذی‌ربط ارسال خواهد شد.

همچنین سازمان می‌تواند در صورت لزوم علل بروز وقایع مهم مملکتی را به طرق مقتضی بررسی کرده و مراتب را به رئیس قوه قضائیه و مقامات مسئول گزارش نماید.

فصل سوم: تهیه گزارش و پیگیری آن

ماده ۴۷: با استفاده از ماحصل بررسی‌ها، اطلاعات و دلایل جمع‌آوری شده در جریان بازرگانی، طرح گزارش تهیه و با ایجاد ارتباط منطقی بین مطالب، به تحریر متن گزارش به صورت مستند و مستدل اقدام می‌گردد. در تدوین گزارش بازرگانی نکات زیر باید رعایت شود؛

الف – تنظیم مطالب و نتیجه تحقیقات و اطلاعات به دست آمده و طبقه‌بندی آنها بر مبنای درجه اهمیت دلایل و مستندات و تعیین جایگاه آنها در گزارش.

ب – تجزیه و تحلیل عملکرد دستگاه یا موضوع مورد بازرگانی.

ج – ارزیابی وضعیت موجود با لحاظ قوانین و مقررات مربوط و اهداف بازرگانی.

- د - اعلامنظر بر حسن جریان امور و یا تعیین موارد اختلاف بین آنچه انجام گرفته و آنچه باید انجام می‌گرفت و بیان اشکالات، معایب، نقایص، وقوع تخلف و جرم.
- ه - اخذ دفاعیات و نقطه نظرات عالی‌ترین مسئول دستگاه مورد بازرسی در بازرسی‌های برنامه‌ای و مهم به صورت مکتوب در رابطه با اشکالات و تخلفات و منعکس نمودن آن در گزارشات
- و - استنتاج از مجموعه بررسی‌ها و اعلام نظر نهایی با توجه به شرایط و اوضاع و احوال مؤثر و ارایه پیشنهادهای مناسب و اصلاحی و قابل اجرا.
- ز - تعیین روش پیگیری و نظارت بر تحقق نظریات و پیشنهادهای ارایه شده.

- ماده ۴۸:** تنظیم گزارش بازرسی از حیث شکلی، حتی‌الامکان به ترتیب زیر است:
- الف - صفحه عنوان: عنوان گزارش، تاریخ تنظیم گزارش، نام بازرس یا بازرسان یا تهیه‌کنندگان گزارش.
 - ب - فهرست مطالب
 - ج - خلاصه گزارش: موضوع بازرسی، نتیجه‌گیری‌ها و پیشنهادها.
 - د - مقدمه: که خواننده گزارش را برای مطالعه و پذیرش مطالب گزارش آماده می‌کند.

هـ - متن یا قسمت اصلی گزارش: که متضمن معرفی و بیان محتوا و موضوعی است که بازرسی برای آن انجام شده و نتایج حاصله از بررسی‌ها را نشان می‌دهد، شامل:

۱ - تعریف موضوع و تشریح اهمیت و اهداف

بازرسی

۲ - قلمرو مکانی و زمانی بازرسی

۳ - روش و چگونگی جمع‌آوری اطلاعات،

تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده

۴ - استنتاج و ارایه نظرها

۵ - پیشنهادها

و - مستندات و مدارکی که برای مراجعه لازم است.

ماده ۴۹: در تحریر گزارش باید از عبارات صریح، کوتاه، ساده و بدون اغلاط املایی و اشکالات دستوری استفاده شود و از بکارگیری عبارات یا کلمات غیر متعارف، مبالغه‌آمیز، احساسی و عاطفی، موهن، وصفی، تکراری و غیر مأнос خودداری گردد.

ماده ۵۰: در ارایه پیشنهادهای مندرج در گزارش بازرسی باید نکات زیر رعایت شود؛

الف - مستقیماً با موضوع مأموریت محوله مرتبط باشد.

ب - صریح، روشن و قابل اجرا باشد و از بیان مطالب کلی، مبهم و مجمل خودداری شود.

- ج - شرایط، اوضاع و احوال، امکانات، توان اجرایی و مقررات حاکم بر دستگاه بازرگانی مورد توجه قرار گیرد.
- د - موضوع با اصول و قواعد علمی و فنی و روش‌های منطقی و مقررات جاری کشور تطبیق داده شود.
- ه - در هر امر تخصصی به نظریه کارشناس مربوط استناد شود.
- و - تشویق، تقدیر، ارتقا، اعطای نشان و درجه و یا نظایر آن و همچنین اعمال سیاست‌های تنبیه‌ی در محدوده اختیارات قانونی مسئولان بوده و نیز طرح موضوعات در هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و دادسراهای انتظامی و مراجع قضایی، باید مستند و مستدل باشد.
- ز - درخواست ابطال آیین‌نامه، تصویب‌نامه، بخشنامه و دستورالعمل دستگاه‌های مشمول بازرگانی (از طریق دیوان عدالت اداری) باید متنضم تشخیص موارد نقض قانون و یا مغایرت شرعی باشد.
- ح - راجع به احکام قضایی که مغایرت بین آنها با شرع یا قانون احرار شده است، موارد و جهات مغایرت صراحتاً تعیین گردد.
- ط - چنانچه سوء‌جريان یا نقایص موجود در دستگاه بازرگانی شونده، ناشی از فقدان ضوابط و مقررات متناسب باشد و یا ایجاد وضعیت مطلوب در آن دستگاه مستلزم تدوین مقرراتی است، با تشریح موضوع و تعیین محورهای اساسی و کلی، حسب مورد، تذکرات

لازم مبني بر ضرورت تدوين آيین‌نامه، تصويب‌نامه،
بخشنامه، دستورالعمل و قانون و يا اصلاح مقررات به
دستگاه ذري‌ربط داده می‌شود.

ماده ۵۱: گزارش‌های نظارت و بازرسی پس از بررسی
و تأييد نهايی، با امضای رئيس سازمان و يا مقامات
مأذون، به مراجع قانونی مربوط ارسال می‌شود.
بازرس، کارشناس، مدیر بازرسی و کلیه اشخاص
مرتبط در تهيه، تنقیح، انعکاس گزارش و پیگيري آن
در حدود اختیارات و وظایف خود مسئولیت دارند.

تبصره: نحوه بررسی، تنقیح و تأييد نهايی
گزارش‌ها و نيز چگونگی مکاتبات مقامات مجاز
با خارج از سازمان و نيز دعوت مسئولان برای
حضور در سازمان به موجب دستورالعملی است
كه به تصويب رئيس سازمان می‌رسد.

ماده ۵۲: گزارش‌ها به تناسب موضوع و مخاطب آن
به مراجع قانونی مربوط منعکس می‌شود و درخصوص
اعلام وقوع جرم يا تخلف، گزارش اختصاصی به تفکیك
تهیيه و ارسال می‌گردد.

تبصره: منظور از گزارش اختصاصی، آن
قسمت از گزارش اصلی است که برای اقدام
قانونی به مراجع صالح قضایی يا دیوان
محاسبات کشور و يا هیأت‌های رسیدگی به

تخلفات اداری، انضباطی و انتظامی ارسال می‌گردد.

ماده ۵۳: در صورتی که گزارش بازرگانی متنضم وقوع تخلف یا جرمی باشد که دارای حیثیت عمومی است، بلافاصله گزارش اختصاصی مشتمل بر مشخصات متهم یا متهمان، عنوان اتهام و شرح آن و میزان سوءاستفاده یا ضرر و زیان وارد، دلایل، مدارک و مستندات قانونی تهییه و پس از تأیید بازرگانی قضایی، به مرجع قضایی صالح ارسال می‌شود.

تبصره: چنانچه امکان شناسایی متهم اصلی، شرکاء و معاونین و یا میزان ضرر و زیان وارد، علیرغم تلاش لازم می‌سور نباشد، گزارش با تصریح این موضوع به مراجع قضایی منعکس می‌شود.

ماده ۵۴: سازمان موظف است اجرای پیشنهادهای مندرج در گزارش‌های خود را تا حصول نتیجه نهایی از طریق مکاتبه، دعوت از مسئولان ذی‌ربط، انجام بازرگانی پیگیری (اعزام بازرگانی یا هیأت بازرگانی) و یا هر طریق قانونی دیگر پیگیری نماید و در صورت عدم اجرای آنها بدون عذر موجه، اقدامات زیر را انجام دهد؛
الف – تذکر و تأکید بر اجرای پیشنهاد به مسئول مربوط در مهلت مقرر، با توجه به تبصره ماده ۱۰ قانون.

ب - تهیه گزارش استنکاف از اجرای پیشنهادهای قانونی سازمان و ارسال آن به مرجع قضایی پس از طی تشریفات مربوط به ارسال گزارش.

تبصره: پیگیری اجرای پیشنهادهای مندرج در گزارش از مراجع مختلف باید همزمان، موازی و مؤثر باشد، به طوری که پیگیری یک پیشنهاد موجب غفلت از سایر پیشنهادها نگردد.

ماده ۵۵: مراجع قضایی و اداری رسیدگی کننده به جرایم و تخلفات، مکلفند وقت رسیدگی و جهت آن را به اطلاع سازمان رسانده، و در همه مراحل تحقیق و محاکمه به گزارش‌های سازمان خارج از نوبت و در مهلت تعیین شده به شرح ماده ۶ قانون رسیدگی نمایند. سازمان حسب مورد با تقدیم لایحه یا اعزام نماینده برای حضور در جلسه تحقیق یا محاکمه، توضیحات لازم را ارایه خواهد نمود. نماینده سازمان می‌تواند قبل از پرونده را مطالعه کرده، از اوراق مربوط تصویر یا رونوشت تهیه نماید.

تبصره: مراجع قضایی و اداری رسیدگی کننده به جرایم و تخلفات مکلفند نسخه‌ای از قرار و یا حکم صادره را به سازمان ارسال و ابلاغ نمایند.

ماده ۵۶: دادستان در اجرای وظایف قانونی خود شخصاً یا حسب مورد با گماردن یکی از معاونان یا دادیاران مجرب و بصیر در امر تحقیقات نظارت نموده، تعليمات لازم را به مقام تحقیق ارایه و قبل از اظهارنظر نسبت به قرارهای منع یا موقوفی تعقیب در مرحله دادسرا، گزارش بازرگانی و دلایل و مستندات آن را مورد دقت قرار داده و نظر سازمان را تحصیل و سپس تصمیم مقتضی اتخاذ می‌نماید.

ماده ۵۷: با توجه به تکلیف مقرر در بند «د» ماده ۲ قانون، در جهت پیگیری گزارش‌ها تا حصول نتیجه، چنانچه در مواردی رأی مراجع قضایی مبنی بر برائت، منع و یا موقوفی تعقیب و یا مغایر با قانون باشد، سازمان قبل از انقضای مهلت قانونی، دلایل و مستندات مخدوش بودن رأی را به دادستان جهت اقدام قانونی مبنی بر تقاضای تجدیدنظر اعلام می‌نماید.

ماده ۵۸: چنانچه مراجع رسیدگی کننده به جرایم و تخلفات اعلامی سازمان، دلایل اقامه شده را کافی ندانند، مکلفند رأساً هرگونه تحقیق یا اقدام قانونی را برای کشف واقع به عمل آورند. تطبیق عنوان جرم یا تخلف با قانون نیز به عهده مرجع رسیدگی کننده است.

ماده ۵۹: در مواردی که گزارش بازرگانی راجع به وقوع جرم و ورود خسارت به اموال دولتی و حقوق

عمومی و تضییع آنهاست، دادستان ضمن تعقیب کیفری، صدور حکم به جبران خسارت و زیان واردہ را نیز از دادگاه درخواست می‌نماید. درخواست دادستان مستلزم تشریفات آیین دادرسی و ابطال تمبر و هزینه دادرسی نیست. این مقررات نافی وظیفه دستگاه‌های مربوط برای احراق حقوق خود نیست.

تبصره: در مواردی که مراجع رسیدگی کننده، قرار ارجاع امر را به کارشناس یا هیأت کارشناسی ضروری تشخیص دهنده، هزینه‌های کارشناسی حسب مورد باید توسط معتبرش به گزارش سازمان و یا دستگاه ذیربط و یا از محل بودجه دادگستری پرداخت شود.

ماده ۶۰: در صورتی که بازرس قضایی در ضمن بازرسی، آرای قطعی صادره از مراجع قضایی را، خلاف بین شرع تشخیص دهد، گزارش مستدل و مستند خود را از طریق رئیس سازمان برای رئیس قوه قضاییه ارسال و درخواست اقدام قانونی به عمل می‌آورد.

ماده ۶۱: در صورتی که بعد از انجام بازرسی و ارسال گزارش به مبادی ذیربط، دلایل و مدارکی تحصیل شود که ضرورت بازنگری، اصلاح و تکمیل گزارش را اقتضا نماید، سازمان موظف است به ترتیبی که گزارش بازرسی تهیه شده، موضوع را در فرآیند بررسی مجدد

قرار داده و حسب مورد نسبت به تکمیل و یا عدول از تمام یا بخشی از گزارش اقدام نماید.
چنانچه عدول از گزارش، مربوط به تخلف یا جرم باشد،
باید مراتب بدون فوت وقت به مراجع ذیصلاح اعلام
گردد.

فصل چهارم: دستگاه‌های نظارتی

ماده ۶۲: سازمان موظف است ساختار مناسب دبیرخانه شورای دستگاه‌های نظارتی کشور را (که در اجرای بند «ب» ماده ۱۱ قانون تشکیل گردیده و اساسنامه آن به تأیید سران سه قوه و تنفيذ مقام معظم رهبری رسیده است) طراحی و با تعیین پست‌های سازمانی لازم نسبت به تنظیم و پیگیری امور شورا و تشکیل شوراهای متناظر استانی، کارگروه‌های تخصصی و واحدهای مرتبط مذکور در اساسنامه اقدام نماید.

ماده ۶۳: مسئولان و اشخاص موضوع ماده ۱۲ قانون موظفند بدون فوت وقت، وقوع جرایم مربوط به ارتشا، اختلاس، کلاهبرداری، تبانی در معاملات دولتی، اخذ پورسانت در معاملات داخلی یا خارجی، اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی، تحصیل مال نامشروع، استفاده غیرمجاز یا تصرف غیرقانونی در وجوده یا اموال دولتی یا عمومی و یا تضییع آنها، تدلیس در معاملات دولتی، اخذ وجه یا مال غیرقانونی یا امر به اخذ آن،

منظور نمودن نفعی برای خود یا دیگری تحت هر عنوان اعم از کمیسیون، پاداش، حق الزحمه یا حق العمل در معامله یا مزایده یا مناقصه و سایر جرایم و سوء جریانات مالی و اداری مرتبط با وظایف کارکنان را به سازمان اعلام نمایند.

تبصره ۱: اعلام مراتب مذکور به سازمان؛ مانع از سایر تکالیف قانونی نظیر اعلام جرم به مراجع قضایی و هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری نیست.

تبصره ۲: در صورتی که اعلامات مذکور در این ماده به بالاترین مقام مسئول در وزارت‌خانه یا دستگاه منعکس شده باشد، این مقام مكلف است موضوع را به سازمان منعکس نماید، در غیر این صورت نامبرده مستنکف تشخیص و به مرجع قضایی ذی‌صلاح معرفی می‌گردد.

ماده ۶۴: سازمان می‌تواند شکایات و اعلامات راجع به سوء جریانات اداری و مالی یا تخلف از قانون و مقررات را به ادارات نظارت، ارزیابی عملکرد و رسیدگی به شکایات، حراست‌ها و حفاظت اطلاعات‌ها و بازرسان قانونی دستگاه‌های مشمول نظارت و بازرگانی، ارسال و رسیدگی به موضوع و اعلام نتیجه را ظرف مدت معین خواستار شود.

مراجع مذکور ضمن ارسال گزارش به سازمان، نسخه‌ای از آن را نیز برای بالاترین مقام مسئول خود ارسال می‌دارند.

فصل پنجم: تشكلهای غیردولتی

ماده ۶۵: سازمان در اجرای بند «الف» ماده ۱۱ قانون، می‌تواند از ظرفیت تشكلهای غیردولتی و مردمنهاد و افراد واجد شرایط، در حدود اختیارات قانونی در زمینه‌های مختلف از جمله در امر پیشگیری از وقوع جرم، جلوگیری از تضییع اموال عمومی و منابع طبیعی، حفظ محیط زیست و ارتقای میزان سلامت نظام اداری و مقابله با فساد، توسعه فرهنگ قانون‌مداری و کسب اطلاعات و اخبار ارزیابی‌ها و پیشنهادها بهره‌مند شود و از نیروهای متخصص و کارشناس تشكلهای مذکور در انجام برنامه‌های نظارت و بازرسی، انجام تحقیقات و مشاوره‌های تخصصی حسب مورد استفاده نماید و برای این منظور اقدامات زیر را انجام دهد؛

الف – با ایجاد واحدی در ساختار تشکیلاتی سازمان و تعیین شرح وظایف و نحوه تعامل تشكلهای اشخاص واجد شرایط و نیز ارتباط واحدهای استانی با تشكلهای غیردولتی و مردمنهاد و اشخاص نامبرده، و با کمک به تشکیل انجمن‌های حرفه‌ای و تخصصی نظارتی، زمینه را برای نظارت همگانی فراهم کند.

دستورالعمل اجرایی این بند و معیارها و شاخصهای انتخاب تشكلهای غیردولتی و مردم نهاد و افراد واجد شرایط با رعایت ماده ۳ قانون راجع به مقررات اداری و استخدامی سازمان برای همکاری با سازمان و نیز ضوابط مربوط، به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.

ب - با شناسایی تشكلهای غیردولتی و مردمنهاد و افراد مزبور، نسبت به احراز صلاحیتهای عمومی و تخصصی آنان اقدام و در بانک اطلاعاتی مربوط، مشخصات و اقدامات هر یک ثبت و ضبط شود.

ج - انجام هر یک از مأموریتهای فوق باید به نحو روشن و رسمی به تشكلها و نهادهای غیردولتی و افراد ابلاغ و نحوه همکاری و ارتباط با سازمان و دستگاههای مشمول بازرگانی مشخص و هدایت و نظارت لازم معمول شود.

همکاری اشخاص فوق الذکر، آزاد و افتخاری است و هیچ‌گونه رابطه استخدامی با سازمان ایجاد نمی‌نماید؛ لیکن سازمان می‌تواند برخی از هزینه‌های انجام کار و یا پاداش مناسب را به آنان پرداخت نماید.

د - هزینه‌های مربوط به اجرای این برنامه و اعتبارات لازم، در بودجه سالانه پیش‌بینی و به دولت پیشنهاد می‌شود.

فصل ششم: اطلاع رسانی

ماده ۶۶: به منظور اطلاع رسانی عمومی؛ شورای مشورتی اطلاع رسانی با رعایت بند «ه» ماده ۱۱ قانون به ریاست رئیس سازمان یا مقام مأذون از طرف وی و حضور مسئولان ذی ربط و افراد صاحب نظر در امر اطلاع رسانی تشکیل و در موارد زیر اتخاذ تصمیم می نماید؛

الف – تعیین سیاست ها، خط مشی ها و شاخص های اطلاع رسانی و آگاهی بخش عمومی

ب – نحوه پاسخگویی به افکار عمومی در مورد موضوعات و مسائل مطرح در جامعه در صورت ارتباط با وظایف سازمان

ج – نحوه افزایش اثربخشی اقدامات سازمان با اطلاع رسانی مناسب و به موقع

د – تعیین نحوه انتشار گزارش های دارای طبقه بندی با رعایت قانون انتشار و افشای اسناد محرومانه و سری دولتی و آیین نامه مربوط

ه – تعیین مقامات مجاز به اطلاع رسانی و حدود اختیارات آنان

و – تعیین میزان و موضوعات قابل اطلاع رسانی (ارایه تمام یا بخشی از گزارش ها)

ز – چگونگی ارایه برنامه های نظارت و بازرسی، فعالیت ها و عملکرد سازمان و واحد های مربوط

ح - پاسخگویی به مقالات و ایرادات احتمالی بر اقدامات و یا گزارش‌های سازمان

ط - تعیین موضوعات و اطلاعات قابل ارایه در نشریات و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی بین‌المللی و منطقه‌ای نظیر انجمن آمبودzman آسیایی، مؤسسه آمبودzman جهانی و انجمن بین‌المللی مسئولان مبارزه با فساد.

تبصره ۱: تعیین اعضای شورا، نحوه تشکیل جلسه و اداره آن و مسایل مرتبط به موجب دستورالعملی است که به تصویب رئیس سازمان می‌رسد.

تبصره ۲: کارشناسان و بازرسان سازمان نمی‌توانند در هیچ‌یک از مراحل نظارت و بازرسی و بررسی پرونده‌ها و گزارش‌ها، اقدام به اطلاع‌رسانی عمومی نمایند؛ مگر به اذن رئیس سازمان یا مقام مأذون از جانب وی.

ماده ۶۷: کلیه تشکل‌ها و اشخاص موضوع بند الف ماده ۱۱ قانون، گزارش‌دهندگان به سازمان و شهود که در جهت وظایف سازمان، همکاری‌های لازم را معمول دارند و رسانه‌ها که با اطلاع‌رسانی مناسب موجب تقویت نظارت و اثربخشی اقدامات شوند، مشمول حمایت‌های قانونی سازمان هستند.

فصل هفتم: سایر موارد

ماده ۶۸: کلیه کارشناسان و بازرسان غیر قضایی باید طبق دستورالعملی که سازمان به همین منظور تهیه می‌نماید، سوگند یاد کنند. متن سوگندنامه به شرح زیر است؛

«بسم الله الرحمن الرحيم - من در پیشگاه قرآن کریم به خداوند قادر متعال که دانای آشکار و نهان است، سوگند یاد می‌کنم که همواره حدود الهی و احکام مقدس شریعت را محترم شمارم و نسبت به نظام جمهوری اسلامی ایران، قانون اساسی، ولایت فقیه و اجرای صحیح قانون، وفادار، متعهد و ملتزم باشم و اهتمام خود را جهت انجام مأموریت‌های سازمان بازرگانی کل کشور با رعایت عدالت، صداقت، رازداری، حق‌جویی به کار گیرم و از آلودگی به هر امر منافی پرهیزگاری، شرافت و اخلاق اسلامی، اجتناب ورزم.»

ماده ۶۹: در اجرای بند الف ماده ۲ قانون، دایر بر نظارت و بازرگانی در امور اداری و مالی دادگستری، به نحو زیر اقدام می‌گردد؛
الف - امور اداری:

۱. بررسی عملکرد واحدهای مورد بازرگانی از حیث انجام وظایف قانونی، تناسب تشکیلات با مأموریت‌ها و اختیارات و میزان تأثیر در تأمین انتظارات اهالی حوزه فعالیت و رفع مشکلات قضایی مردم.

۲. بررسی نحوه تنظیم و نگهداری دفاتر، پرونده‌ها، اسناد و مدارک اعم از روش‌های دستی یا الکترونیکی، کیفیت ارجاع و تعیین اوقات رسیدگی و دادرسی و فواصل تجدید جلسات و جهات آن، بررسی آمار عملکرد و تطبیق اقدامات با آمار مربوط و بررسی‌های مقایسه‌ای.

۳. بررسی چگونگی اعمال مدیریت و نظارت بر واحدهای تحت تصدی و حسب مورد بررسی طرز رفتار رؤسا و متصدیان شعب و کارمندان از حیث انجام وظیفه محوله، رعایت نظم و ترتیب، صحت عمل و حسن سلوک با همکاران و مراجعین، حسن شهرت و معلومات و دانش شغلی.

۴. پیگیری موارد ارجاعی رییس قوه قضاییه و بررسی اعلامات و شکایات واصله از تخلفات اداری و مالی.

ب - امور مالی؛

بررسی وضعیت و نحوه عملکرد بخش‌های مالی و حسابداری، کیفیت وصول درآمدهای مراجع قضایی و واحدهای تابعه دادگستری اعم از وجود حاصل از فروش تمبر و پرداخت جزای نقدی و سپرده‌ها و... و واریز آنها به حساب‌های مخصوص و چگونگی صرف اعتبارات، امور مربوط به معاملات، اموال و تجهیزات و طرز نگهداری آنها.

ماده ۷۰: تشخیص دستگاه‌های مشمول نظارت و بازرگانی، با سازمان است و مؤسسات و سازمان‌های

موضوع ماده ۲ قانون، نمی‌توانند مانع انجام بازرگانی شوند و چنانچه ادعایی در این خصوص دارند باید کتابخانه سازمان اعلام و نظر نهایی سازمان قاطع خواهد بود.

ماده ۷۱: تشکیلات سازمان، با توجه به وظایف و مأموریت‌های مقرر در قانون، با پیشنهاد رئیس سازمان به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.

ماده ۷۲: استخدام کارکنان غیرقضائی، تهیه امکانات و ملزمومات، اعلام نیازمندی‌ها و بودجه مورد نیاز، براساس برآورده و پیشنهاد سازمان توسط دولت تأمین می‌گردد.

ماده ۷۳: دستورالعمل‌های مواد ۱۹، ۵۱، ۶۵، ۶۶ و ۶۸ و مورد نیاز، پس از تأیید رئیس قوه قضائیه با ابلاغ رئیس سازمان اجرایی خواهد شد.

ماده ۷۴: با تصویب این آییننامه، آییننامه اجرایی سابق با اصلاحات بعدی آن، نسخ و کلیه دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های مغایر، لغو می‌شود.

ماده ۷۵: این آییننامه مشتمل بر هفتاد و پنج ماده و بیست و شش تبصره و در هفت فصل در تاریخ ۱۵/۱/۸۸ به تصویب رسید.

سید محمود هاشمی شاهرودی
رئیس قوه قضائیه

لِلّٰهِ الْحُكْمُ
وَالْحُكْمُ يَنْهَا

ضمایم

الف) قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور

— مصوب ۱۳۶۰/۷/۱۹ مجلس شورای اسلامی

ماده ۱ - به منظور نظارت بر حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه‌های اداری و در اجرای اصل ۱۷۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سازمانی به نام سازمان «بازرسی کل کشور» که در این قانون به اختصار سازمان نامیده می‌شود، زیر نظر شورای عالی قضایی و با اختیارات و وظایف مندرج در این قانون تشکیل می‌شود.

ماده ۲ - وظایف سازمان به شرح زیر می‌باشد:

الف - بازرسی مستمر کلیه وزارت‌خانه‌ها و ادارات و نیروهای نظامی و انتظامی و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها و مؤسسات وابسته به آنها و دفاتر اسناد رسمی و مؤسسات عام‌المنفعه و نهادهای انقلابی و سازمان‌هایی که تمام یا قسمتی از سرمایه یا سهام آنان متعلق به دولت است یا دولت به نحوی از انحا بر آنها نظارت یا کمک می‌نماید و کلیه سازمان‌هایی که شمول این قانون نسبت به آنها مستلزم ذکر نام آنها است بر اساس برنامه منظم.

ب - انجام بازرسی‌های فوق‌العاده بر حسب دستور شورای عالی قضایی و یا به درخواست کمیسیون اصل ۹۰ قانون اساسی مجلس شورای اسلامی و یا بنا به تقاضای وزیر یا مسئول دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و یا هر مورد دیگری که به نظر رئیس سازمان و شورای عالی قضایی ضروری تشخیص داده شود.

ج - اعلام موارد تخلف و نارسایی‌ها و سوء‌جريانات اداری و مالی در خصوص وزارت‌خانه‌ها و نهادهای انقلابی (که فهرست آنها به تصویب هیأت وزیران می‌رسد) به نخست وزیر و در خصوص مؤسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت به وزیر وزارت‌خانه ذی‌ربط و در خصوص شهرداری‌ها و مؤسسات وابسته به آنها به وزیر کشور و در خصوص ادارات و سازمان‌های تابعه و واحدهای مربوط دادگستری به شورای عالی قضایی و در خصوص

مؤسسات غیردولتی کمکبگیر از دولت به وزارت امور اقتصادی و دارایی.

تبصره - در بازرسی‌هایی که به دنبال شکایت انجام می‌گیرد یک نسخه از گزارش مبنی بر تشخیص تخلف، توسط سازمان به دیوان عدالت اداری ارسال می‌گردد.
 ماده ۳ - سازمان می‌تواند برای انجام بازرسی و اظهار نظر کارشناسی از وجود قضاط و اشخاص صاحب صلاحیت و متخصصان در هر رشته بهطور دائم یا وقت استفاده نماید و در سایر موارد نسبت به تأمین کادر مورد نیاز از طریق انتقال یا مأموریت کارکنان دولت و در صورت عدم امکان از طریق استخدام اقدام نماید.

تبصره ۱ - انتقال کارمندان وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی به سازمان به صورت مأمور و یا انتقال دائم بلامانع است.

تبصره ۲ - مقررات اداری و استخدامی سازمان توسط شورای عالی قضایی تهیه و پس از تصویب مجلس به مرحله اجرا در می‌آید مگر مواردی که معمول مفاد ماده ۱۲ این قانون است.

ماده ۴ - رئیس سازمان توسط شورای عالی قضایی از میان قضاط شرع و یا قضاتی که دارای رتبه ۱۰ یا ۱۱ قضایی باشند، تعیین می‌شود. رئیس سازمان می‌تواند یک نفر قائم مقام برای خود از میان قضاط با صلاحیت انتخاب کند که با پیشنهاد او و تصویب شورای عالی

قضایی تعیین می‌گردد و همچنین می‌تواند به تعداد لازم معاون داشته باشد.

ماده ۵ - بازرسی توسط بازرسی یا هیأت‌های بازرسی به عمل می‌آید. رئاسای هیأت‌های بازرسی از بین قضاط یا اشخاصی که با رعایت ضوابط استخدامی قضی، گواهی صلاحیت قضایی از طرف شورای عالی قضایی داشته باشند، از طرف رئیس سازمان انتخاب خواهند شد.

ماده ۶ - در هر مورد که تعقیب جزایی ضرورت پیدا کند، مراتب به پیشنهاد بازرسی یا رئیس هیأت بازرسی از طریق سازمان به دادستانی محل اعلام و تا حصول نتیجه پیگیری خواهد شد و در صورتی که خود دادستان و یا حاکم شرع مورد تعقیب قرار گیرند، مراتب سریعاً به شورای عالی قضایی گزارش تا دستور لازم صادر شود.

ماده ۷ - بازرسی یا هیأت‌های بازرسی گزارش کار خود را مستقیماً به سازمان تسلیم خواهد نمود.

ماده ۸ - کلیه مسئولان ذی‌ربط در وزارت‌خانه‌ها و ادارات و سازمان‌ها و مؤسسات و واحدهای مشمول این قانون مکلفند اسناد و اطلاعات و مدارک مورد لزوم در تحقیقات را بدون هر گونه فوت وقت در اختیار بازرسی یا بازرسان اعزامی قرار داده و همکاری لازم را مبدول دارند.

تبصره ۱ - تخلف از تکلیف مندرج در این ماده موجب حبس جنحه‌ای از سه ماه تا شش ماه یا انفال موقت از خدمت دولت تا یک سال خواهد بود.

تبصره ۲ - اسناد سری دولتی از حکم این ماده مستثنی است، مگر به دستور صریح شورای عالی قضایی.

ماده ۹ - در مواردی که بازرس یا هیأت‌های بازرسی به منظور حسن جریان امور تعلیق یک یا چند نفر از کارکنان واحدی را که مورد بازرسی قرار گرفته‌اند ضروری تشخیص دهنده، باید مراتب را فوراً و مستدل به وزیر یا رئیس دستگاه مربوط اطلاع داده و تعلیق کارمند یا کارمندان مورد نظر را تقاضا نمایند. وزیر یا رئیس دستگاه مربوط مکلف به اجرای تقاضای هیأت بازرسی است، و در غیر این صورت شخصاً مسئول عواقب امر خواهد بود و سازمان مراتب را جهت اتخاذ تصمیم لازم به شورای عالی قضایی گزارش خواهد نمود.

ماده ۱۰ - وزیر یا مسئول دستگاه مربوط موظف است از تاریخ دریافت گزارش هیأت بازرسی حداکثر ظرف ده روز عملیات اجرایی را جهت انجام پیشنهادهای مندرج در گزارش مزبور، شروع و مفاد جریان کار را مرتبأً به اطلاع سازمان برساند. سازمان موظف است تا حصول نتیجه نهایی امر را پیگیری نماید.

ماده ۱۱ - از تاریخ اجرای این قانون سازمان کنونی بازرسی کل کشور منحل و کلیه اسناد و اوراق و مدارک

و اموال و اعتبارات و تعهدات و کارکنان آن در اختیار سازمان قرار می‌گیرد.

ماده ۱۲ - آیین‌نامه اجرایی این قانون و نمودار تشکیلاتی این سازمان با کسب نظر وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان امور اداری و استخدامی کشور توسط سازمان تهیه، به تصویب شورای عالی قضایی برسد.

ماده ۱۳ - بودجه سازمان در بودجه کل کشور در ردیف مستقل ذیل ردیف وزارت دادگستری منظور و طبق مقررات جاری به مصرف خواهد رسید.

ماده ۱۴ - شورای عالی قضایی و وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان امور اداری و استخدامی کشور در قسمت مربوط مأمور اجرای این قانون می‌باشد.

قانون فوق مشتمل بر چهارده ماده و پنج تبصره در جلسه روز یکشنبه نوزدهم مهرماه یک هزار و سیصد و شصت با حضور شورای محترم نگهبان به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.

رییس مجلس شورای اسلامی - اکبر هاشمی

**ب) قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل
سازمان بازرگانی کل کشور و الحقیقی ماده و
یک تبصره به آن مصوب ۱۳۷۵/۵/۷**

ماده ۱- بند ب ماده ۲ قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ب - انجام بازرگانی‌های فوق العاده حسب‌الأمر مقام معظم رهبری و یا به دستور رئیس قوه قضائیه و یا درخواست رئیس‌جمهور و یا کمیسیون اصول ۸۸ و ۹۰ قانون اساسی مجلس شورای اسلامی و یا بنا به تقاضای وزیر یا مسئول دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و یا هر موردی که به نظر رئیس سازمان ضروری تشخیص داده شود.

ماده ۲ - بند ج ماده ۲ این قانون به شرح زیر اصلاح
می‌گردد:

ج - اعلام موارد تخلف و نارسایی‌ها و سوءجريانات
اداری و مالی در خصوص وزارت‌خانه‌ها و نهادهای
انقلاب اسلامی و بنیادها به رییس‌جمهور و درخصوص
مؤسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت به
وزیر ذی‌ربط و در مورد شهرداری‌ها و مؤسسات وابسته
به وزیر کشور و در خصوص مؤسسات غیردولتی
کمک‌بگیر از دولت به وزارت امور اقتصادی و دارایی و
در خصوص سوءجريانات اداری و مالی مراجع قضایی
و واحدهای تابعه دادگستری به رییس قوه قضائیه و در
موارد ارجاعی کمیسیون اصول ۸۸ و ۹۰ قانون اساسی
نتیجه بازرگانی به آن کمیسیون اعلام خواهد شد.

ماده ۳ - بند د به ذیل ماده ۲ این قانون الحاق
می‌گردد:

د - در صورتی که گزارش بازرگانی حاکی از سوءجريان
مالی یا اداری باشد رییس سازمان یک نسخه از آن را
با دلایل و مدارک برای تعقیب و مجازات مرتكب
مستقیماً به مرجع قضایی صالح و مراجع اداری و
انضباطی مربوطه منعکس و تا حصول نتیجه نهایی
پیگیری خواهد کرد.

در تمام موارد فوق الذکر رییس سازمان تصویر گزارش
بازگانی را جهت استحضار و پیگیری برای رییس قوه
قضائیه ارسال خواهد نمود.

ماده ۴ - تبصره ذیل ماده ۲ این قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:

تبصره - گزارش‌های بازرسی در ارتباط با آیین‌نامه و تصویب‌نامه و بخشنامه و دستورالعمل‌های صادره و شکایات اشخاص حقیقی و حقوقی غیر دولتی که حاکی از تشخیص تخلف در موارد فوق‌الذکر باشد جهت رسیدگی و صدور رأی به دیوان عدالت اداری ارسال می‌گردد. رسیدگی به این‌گونه موارد به‌طور فوق‌العاده و خارج از نوبت خواهد بود.

ماده ۵ - ماده ۵ این قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۵ - بازرسی توسط بازرس یا هیأت‌های بازرسی بعمل می‌آید، رئیس هیأت بازرسی توسط رئیس سازمان حسب مورد از بین قضاط یا متخصصین و کارشناسان برگسته و مورد اعتماد انتخاب می‌گردد.

تبصره ۱ - آن قسمت از گزارش بازرسین غیر قضایی که حاکی از وقوع تخلف یا جرم می‌باشد باید به تأیید بازرس قضایی برسد.

تبصره ۲ - رئیس هیأت بازرسی و یا بازرس در صورتی که دارای پایه قضایی و ابلاغ خاص از رئیس قوه قضاییه باشد چنانچه در ضمن بازرسی به اموری برخورد نماید که بیم تبانی یا فرار متهم و یا از بین بردن دلایل و مدارک برود، می‌تواند تا پایان بازرسی برابر مقررات قانون آیین دادرسی نسبت به صدور قرار تأمین غیر از قرار بازداشت اتخاذ تصمیم نماید و چنانچه قرار بازداشت موقت را ضروری تشخیص دهد باید با

پیشنهاد رئیس هیأت و موافقت رئیس دادگستری محل اقدام نماید. قرارهای تأمین صادره ظرف مدت ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ قبل تجدیدنظر در دادگاه تجدیدنظر مرکز استان مربوط می‌باشد.

ماده ۶ - ماده ۶ این قانون به شرح ذیل اصلاح و یک تبصره به آن الحق می‌گردد:

ماده ۶ - گزارش‌های سازمان در مراجع قضایی و هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری خارج از نوبت رسیدگی شده و آرای صادره مراجع قضایی با درخواست سازمان بازرس کل کشور و موافقت دادستان کل کشور و آرا صادره هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری با درخواست سازمان مذکور در مراجع ذی‌صلاح ظرف مدت ۲۰ روز پس از ابلاغ قبل تجدیدنظر بوده و این رسیدگی نیز خارج از نوبت خواهد بود.

تبصره - هرگاه بازرگانی که دارای پایه قضایی است ضمن بازرگانی در حدود مقررات قانونی به حکمی برخورد نماید که آنرا خلاف بین شرع یا قانون تشخیص دهد، گزارش مستدل آن را از طریق رئیس سازمان برای اطلاع دادستان کل کشور تهیه و ارسال می‌دارد. دادستان کل در صورتی که آن را از مصادیق بند ۲ ماده ۱۸ قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۵ تشخیص دهد اقدام قانونی را معمول می‌دارد.

ماده ۷ - تبصره ۲ ذیل ماده ۸ این قانون به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

تبصره ۲ - استناد سری دولتی از حکم این ماده مستثنی است، مگر به درخواست رئیس سازمان بازرگانی کل کشور و موافقت رئیس قوه قضائیه.

ماده ۸ - ماده ذیل به عنوان ماده ۱۲ به این قانون الحق و ماده ۱۲ سابق به ۱۴ تغییر می‌یابد:

ماده ۱۲ - سازمان حسابرسی دولتی، مسئولین حراست و نظارت و بازرگانی وزارت خانه‌ها و مؤسسات مشمول بازرگانی چنانچه به سوء جریانی در رسیدگی به عملکرد مالی و اداری دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت بررسند که مربوط به وظایف سازمان بازرگانی است، باید مراتب را به اطلاع سازمان بازرگانی کل کشور برسانند.

ماده ۹ - ماده ۱۳ این قانون به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

ماده ۱۳ - بودجه سازمان در بودجه کل کشور تحت ردیف مستقل ذیل ردیف دادگستری منظور و یک پنجم آن خارج از شمول قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات مصرف خواهد شد.

ماده ۱۰ - ماده ۱۴ این قانون به ۱۵ تغییر می‌یابد.

ماده ۱۱ - کلمه «شورای عالی قضائیه» در مواد ۱-۳-۵-۸-۹ و ۱۴) قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور به «قوه قضائیه» و در مواد (۲ و ۴ و ۱۲) این قانون به «رئیس قوه قضائیه» تبدیل می‌گردد.

ماده ۱۲ - عبارت «که در هر حال از حد اکثر فوق العاده روزانه کارمندان دولت تجاوز نخواهد کرد» از متن تبصره ۳ ماده ۳ قانون مقررات اداری و استخدامی سازمان بازرگانی کل کشور حذف شود.

ج) قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور مورخ ۱۳۸۷/۴/۷

(لازم به ذکر است این قانون در تاریخ ۱۳۹۳/۷/۱۵ توسط مجلس شورای اسلامی نسخ گردید)

ماده ۱ - در ماده (۱) قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور کلمه «رئیس» قبل از عبارت «قوه قضائیه» اضافه و یک تبصره به شرح زیر به آن الحاق می‌گردد:
تبصره - نظارت و بازرگانی از نظر این قانون عبارت است از مجموعه فعالیت‌های مستمر و منظم و هدفدار به منظور جمع‌آوری اطلاعات لازم درباره مراحل قبل، حین و بعد از اقدامات دستگاه‌های مشمول ماده (۲) این قانون، تجزیه و تحلیل آنها، تطبیق عملکرد دستگاه با اهداف و تکالیف قانونی و ارایه پیشنهادهای مناسب در جهت حسن جریان امور.

ماده ۲ - ماده (۲) قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور به شرح زیر اصلاح می‌شود:

- ۱ - در صدر ماده: عبارت «و اختیارات» بعد از کلمه «وظایف» اضافه می‌گردد.
- ۲ - در سطر اول بند (الف): عبارت «و نظارت» بعد از کلمه «بازرسی» و عبارت «و امور اداری و مالی دادگستری، سازمان‌ها و دستگاه‌های تابعه قوه قضائیه» بعد از کلمه «ادارات» اضافه می‌شود.
- ۳ - در بند (ب): عبارت «کمیسیون اصول هشتاد و هشت(۸۸) و نودم(۹۰) قانون اساسی» به عبارت «کمیسیون اصل نود(۹۰) قانون اساسی» تغییر می‌یابد.
- ۴ - در بند (ج): عبارت «وزارت امور اقتصادی و دارایی» حذف و عبارت «وزیر ذی‌ربط» جایگزین می‌گردد.
عبارت «اصول هشتاد و هشت (۸۸) و نود (۹۰)» به «اصل نود(۹۰)» تغییر می‌یابد.
- ۵ - بند(d) به شرح زیر اصلاح می‌گردد:
۵ - در مواردی که گزارش بازرسی متنضم اعلام وقوع جرمی است، چنانچه جرم دارای حیثیت عمومی باشد، رییس سازمان یا مقامات مأذون از طرف وی یک نسخه از گزارش را با دلایل و مدارک مربوط برای تعقیب و مجازات مرتکب به مرجع صالح قضایی ارسال و موضوع را تا حصول نتیجه نهایی پیگیری نمایند و در مورد تخلفات اداری، انضباطی و انتظامی مستقیماً مراتب را به مراجع ذی‌ربط منعکس نموده و پیگیری لازم را به عمل آورند.

مراجع رسیدگی کننده مکلفند وقت رسیدگی و جهت حضور را به اطلاع سازمان بازرسی کل کشور برسانند.

۶ - متن زیر به عنوان تبصره (۱) به بند(د) الحاق

می‌گردد:

تبصره ۱ - در مورد جرایم منتهی به ورود خسارت به اموال دولتی و حقوق عمومی و تضییع آنها، دادستان ضمن تعقیب کیفری متهم یا متهمنان در دادگاه صالح در صورت احراز ورود خسارت و ضرر و زیان، رأساً جبران آن را بدون پرداخت هزینه دادرسی از دادگاه درخواست می‌نماید.

دستگاه‌های ذیرربط موظف به همکاری با دادستان در جمع‌آوری دلایل و مدارک و پیگیری موضوع می‌باشند.

۷ - تبصره ذیل بند(د) به تبصره (۲) تبدیل می‌شود.

۸ - متن زیر به عنوان بند(ه) و تبصره ذیل آن اضافه

می‌گردد:

ه - در مواردی که گزارش بازرسی متنضم اعلام تخلف اداری مدیران کل ادارات و مقامات بالاتر تا سطح وزرا و هم‌طراز آنان باشد، سازمان بازرسی کل کشور موضوع را جهت رسیدگی به هیأت تخلفات اداری نهاد ریاست جمهوری منعکس و تا حصول نتیجه پیگیری خواهد نمود.

تبصره - رسیدگی به تخلفات مقامات و کارکنان قوای قضاییه و مقننه و نیروهای مسلح، شورای نگهبان و

دستگاههای زیرنظر مقام معظم رهبری از شمول این ماده مستثنی است.

ماده ۳ - متن زیر به عنوان تبصره (۳) به ماده (۳) قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور اضافه می‌گردد:

تبصره ۳ - سازمان می‌تواند رأساً از افراد بازنشسته با حداقل مدرک کارشناسی و واجد صلاحیت در امور تخصصی استفاده کند.

به کارگیری افراد مذکور در این ماده از مقررات عمومی استخدامی مستثنی بوده و حق الزحمه آنان از محل اعتبارات مصوب سالیانه سازمان پرداخت خواهد شد.

ماده ۴ - ماده (۶) قانون بازرگانی کل کشور به شرح زیر اصلاح و تبصره آن ابقا می‌گردد:

ماده ۶ - گزارش‌های سازمان در مراجع قضایی، هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، انضباطی و انتظامی، خارج از نوبت و حداکثر ظرف مدت سه‌ماه رسیدگی خواهد شد. چنانچه رسیدگی به پرونده‌ها بیش از مدت معین نیاز به وقت داشته باشد، مراجع مذکور باید جهات و دلایل آن را در پرونده درج و تصریح نمایند.

ماده ۵ - تبصره ماده (۸) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

تبصره - تخلف از تکلیف مندرج در این ماده موجب حبس از سه‌ماه و یک روز تا شش ماه یا انفصال موقت از خدمات دولتی و عمومی از سه ماه تا یک سال خواهد بود.

ماده ۶ - ماده (۹) قانون به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۹ - چنانچه بازرس و یا هیأت بازرسی، در ضمن بازرسی و برای حسن انجام بازرسی و یا حسن جریان امور در دستگاه مشمول بازرسی، تعلیق یک یا چند نفر از کارکنان را تا پایان بازرسی ضروری تشخیص دهند، باید با ذکر جهات و علل، درخواست تعلیق را از طریق سازمان به وزیر یا رئیس دستگاه مربوط اطلاع دهند. وزیر یا رئیس دستگاه مربوط موظف است ظرف مدت ۵ روز نسبت به تعلیق آن کارمند اقدام نماید و نمی‌تواند به عذر این که درخواست مدلل نیست و یا دلایل غیرکافی است، از انجام تقاضا خودداری کند. در صورت عدم اجرای پیشنهادهای مذکور با اعلام مراتب و پس از رسیدگی و احراز استنکاف غیرموجه در دادگاه، مشمول مفاد ماده (۵۷۶) قانون مجازات اسلامی خواهد بود.

ماده ۷ - تبصره زیر به ماده (۱۰) قانون الحق می‌گردد:
تبصره - عدم اجراء پیشنهادهای قانونی سازمان بدون عذر موجه با رسیدگی و احراز در دادگاه صالح، مشمول مجازات ماده (۵۷۶) قانون مجازات اسلامی خواهد بود.

ماده ۸ - متن زیر جایگزین ماده (۱۱) قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور می‌گردد:

ماده ۱۱ - سازمان می‌تواند در موارد زیر نیز اقدام نماید:

الف - بهره‌گیری از توان تشکلهای غیردولتی و مردم نهاد و اشخاص واجد شرایط در بخش‌های علمی،

تخصصی، صنفی و مردمی به منظور انجام وظایف
محوله.

ب - ایجاد هماهنگی‌های لازم، مستمر و منظم با
مسئولان دستگاه‌های نظارتی کشور با حفظ استقلال
و اختیارات قانونی و ذاتی هر دستگاه، به منظور ارتقای
کیفی و کمّی و افزایش اثربخشی اقدامات نظارتی و
پرهیز از کارهای موازی و غیرضرور و تقویت مدیریت
کشور و ارایه گزارش نتایج حاصله به رؤسای قوای
سه‌گانه.

ج - معرفی نماینده به مجتمع و شوراهای تصمیم‌گیر
در معاملات دستگاه‌های دولتی و عمومی غیردولتی و
دستگاه‌های مشمول بازرگانی به عنوان ناظر بدون حق
رأی در جهت انجام وظیفه نظارتی.

تبصره - مسئولان ذی‌ربط موظفند زمان تشکیل
جلسات مجتمع و شوراهای مورد نظر را به اطلاع
سازمان برسانند.

د - ارایه گزارش‌های نظارتی هشداردهنده به هنگام به
مقامات مسئول جهت پیشگیری از وقوع جرم، تخلف
و سوء جريانات احتمالی.

ه - اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی عمومی از طریق
رسانه‌های عمومی به منظور ارتقای سلامت نظام اداری
و مقابله با فساد، با رعایت قانون اصلاح تبصره (۱) ماده
(۱۸۸) قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و
انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸ و الحقق سه تبصره
به آن مصوب خرداد ۱۳۸۵.

ماده ۹ - ماده (۱۲) قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:
ماده ۱۲ - چنانچه بازرسان قانونی مؤسسات و
شرکت‌های مشمول بازرسی، مسئولیت سازمان
حسابرسی دولتی، حفاظت و اطلاعات و حراست و
ناظرات و بازرسی وزارت‌خانه‌ها و دستگاه‌های مشمول
بازرسی، به سوء جریانی در رسیدگی به عملکرد مالی
و اداری دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های دولتی و
وابسته به دولت برسند که مربوط به وظایف سازمان
بازرسی است، باید مراتب را به اطلاع سازمان بازرسی
کل کشور برسانند.

مستنکف به مجازات مقرر در ماده (۶۰۶) قانون
مجازات اسلامی محکوم خواهد شد.

ماده ۱۰ - ماده (۱۴) قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:
ماده ۱۴ - آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط سازمان
بازرسی کل کشور تهیه و به تصویب رئیس قوه قضائیه
خواهد رسید.

قانون فوق مشتمل بر ده ماده در جلسه مورخ هفدهم
تیرماه یکهزار و سیصد و هشتاد و هفت کمیسیون
قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی طبق اصل
هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی
ایران تصویب گردید و پس از موافقت مجلس با اجراء
آزمایشی آن به مدت پنج سال، در تاریخ ۱۳۸۷/۴/۲۵
به تأیید شورای نگهبان رسید.

علی لاریجانی
رئیس مجلس شورای اسلامی

د) قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور مصوب ۱۳۹۳/۷/۱۵

ماده ۱- در ماده (۱) قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور مصوب ۱۳۶۰/۷/۱۹ و اصلاحیه مورخ ۱۳۷۵/۵/۷ آن، کلمه «رییس» قبل از عبارت «قوه قضاییه» اضافه و یک تبصره به شرح زیر به آن الحاق می‌شود:

تبصره - نظارت و بازرگانی از نظر این قانون عبارت است از مجموعه فعالیت‌های مستمر و منظم و هدفدار به منظور جمع‌آوری اطلاعات لازم درباره مراحل، حین و بعد از اقدامات دستگاه‌های مشمول ماده (۲) این قانون، تجزیه و تحلیل آنها، تطبیق عملکرد دستگاه با

اهداف و تکالیف قانونی و ارایه پیشنهادهای مناسب در جهت حسن جریان امور، سازمان بازرگانی همچنین می‌تواند قبل از اقدامات دستگاههای مذکور نیز اطلاعات لازم را جمع‌آوری کند.

ماده ۲- ماده (۲) قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:

۱- در صدر ماده: عبارت «و اختیارات» بعد از کلمه «وظایف» اضافه می‌شود.

۲- در سطر اول بند (الف): عبارت «و نظارت» بعد از کلمه «بازرسی» و عبارت «و امور اداری و مالی دادگستری، سازمان‌ها و دستگاههای تابعه قوه قضائیه» بعد از کلمه «ادارات» اضافه می‌شود.

۳- بند (د) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

د- در مواردی که گزارش بازرگانی متنضم اعلام وقوع جرمی است، چنانچه جرم دارای حیثیت عمومی باشد، رئیس سازمان یا مقامات مأذون از طرف وی یک نسخه از گزارش را با دلایل و مدارک مربوط برای تعقیب و مجازات مرتکب به مرجع صالح قضایی ارسال و موضوع را تا حصول نتیجه نهایی پیگیری نمایند و در مورد تخلفات اداری، انضباطی و انتظامی مستقیماً مراتب را به مراجع ذیربط منعکس نموده و پیگیری لازم را به عمل آورند. مراجع رسیدگی‌کننده مکلفند وقت رسیدگی و جهت حضور را به اطلاع سازمان بازرگانی کل کشور برسانند.

۴- متن زیر به عنوان تبصره (۱) به بند (د) الحاق و تبصره قبلی به تبصره (۲) تبدیل می‌شود:

تبصره ۱- در مورد جرایم منتهی به ورود خسارت به اموال دولتی و حقوق عمومی و تضییع آنها، دادستان ضمن تعقیب کیفری متهم یا متهمان در دادگاه صالح در صورت احراز ورود خسارت و ضرر و زیان، رأساً جبران آن را بدون پرداخت هزینه دادرسی از دادگاه درخواست می‌نماید.

دستگاه‌های ذی‌ربط موظف به همکاری با دادستان در جمع‌آوری دلایل و مدارک و پیگیری موضوع می‌باشند.

۵- متن زیر به عنوان بند (ه) و تبصره آن اضافه می‌شود:

ه - در مواردی که گزارش بازرگانی متنضم اعلام تخلف اداری مدیران کل ادارات و مقامات بالاتر تا سطح وزرا و هم‌طراز آنان است که مشمول قانون رسیدگی به تخلفات اداری هستند، سازمان گزارش را برای رسیدگی به هیأت رسیدگی به تخلفات اداری نهاد ریاست جمهوری ارسال و تا حصول نتیجه پیگیری می‌کند. در خصوص پرونده‌های مطروحه در رابطه با مقامات فوق، هیأت رسیدگی بدوى و تجدیدنظر مجبور با عضویت یک نفر از قضات منصوب رییس قوه قضائیه تشکیل می‌شود و خارج از نوبت طبق قانون رسیدگی به تخلفات اداری به موضوع رسیدگی می‌کند.

رییس هیأت موظف است ضمن نظارت بر ثبت پرونده و تعیین اوقات رسیدگی، مراتب را به عضو قاضی و نماینده سازمان جهت حضور اعلام نماید.

تبصره - رسیدگی به تخلفات مقامات و کارکنان قوای قضاییه و مقننه، نیروهای مسلح، شورای نگهبان و دستگاههای زیرنظر مقام معظم رهبری از شمول این بند مستثنی است.

۶- بند زیر به عنوان بند «و» اضافه می‌شود:
و- سازمان مجاز است در نظارت و بازرسی از نیروهای نظامی، انتظامی، امنیتی و شرکت‌ها و مؤسسات تابعه از نیروهای بازنیسته واجد شرایط و متخصص مراجع مذکور استفاده کند. آیین‌نامه اجرایی این بند با پیشنهاد سازمان به تصویب رییس قوه قضاییه می‌رسد.
ماده ۳- ماده (۶) قانون و تبصره آن به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۶- گزارش‌های سازمان در مراجع قضایی و هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، انضباطی و انتظامی، خارج از نوبت و حداقل ظرف مدت سه ماه مورد رسیدگی قرار می‌گیرد. چنانچه رسیدگی به پرونده‌ها بیش از مدت معین نیاز به وقت داشته باشد، مراجع مذکور باید جهات و دلایل آن را در پرونده درج و تصریح نمایند.

آرای صادره مراجع قضایی با درخواست سازمان بازرسی کل کشور و موافقت دادستان ذی‌ربط و آرای صادره هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، انضباطی

و انتظامی با درخواست سازمان مذکور در مراجع ذی صلاح ظرف بیست روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظر بوده و این رسیدگی نیز خارج از نوبت خواهد بود.
تبصره - هرگاه بازرس دارای پایه قضایی ضمن بازرسی در حدود مقررات قانونی، به حکمی برخورد کند که آن را خلاف بین شرع تشخیص دهد، گزارش مستدل آن را از طریق رئیس سازمان برای رئیس قوه قضاییه ارسال می‌کند تا رئیس قوه طبق قانون اقدام قانونی را به عمل آورد.

ماده ۴ - تبصره (۱) ماده (۸) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

تبصره ۱ - تخلف از تکلیف مندرج در این ماده درخصوص عدم همکاری در ارایه اسناد و مدارک مورد نیاز موجب حبس از سه ماه و یک روز تا شش ماه یا انفال موقت از خدمات دولتی و عمومی از سه ماه تا یک سال خواهد بود.

ماده ۵ - تبصره زیر به ماده (۱۰) قانون الحق می‌شود:
تبصره - در مواردی که پیشنهادهای سازمان برای جلوگیری از وقوع جرم، تکرار تخلف یا سوء جریان امور باشد و عدم اجرای آنها موجب انجام عمل غیرقانونی شود و مسئول مربوطه از انجام آن استنکاف نماید، با رسیدگی و احراز در دادگاه صالح مشمول مجازات مقرر در تبصره (۱) ماده (۸) این قانون می‌باشد.

ماده ۶ - ماده (۱۱) قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:
ماده ۱۱ - سازمان می‌تواند در موارد زیر نیز اقدام کند:

الف - بهره‌گیری از توان تشکل‌های غیردولتی و مردم
نهاد و اشخاص واجد شرایط در بخش‌های علمی،
تخصصی، صنفی و مردمی به منظور انجام وظایف
محوله

ب - با بهره‌گیری از فناوری‌های روز و هرگونه ابزار
مناسب دیگر بر عملکرد شوراهای و کمیسیون‌های مالی،
معاملاتی و اعتباری دستگاه‌های مشمول بازرگانی و
انجام مناقصات و مزایده‌ها نظارت کند.

تبصره - مسئولان ذی‌ربط موظفند زمان تشکیل
جلسات مجتمع و شوراهای مورد نظر را به اطلاع
سازمان برسانند.

ج - ارایه گزارش‌های نظارتی هشداردهنده به هنگام
به مقامات مسئول جهت پیشگیری از وقوع جرم،
تخلف و سوء جریانات احتمالی

د - اطلاع‌رسانی و آگاهی بخشی عمومی از طریق
رسانه‌های عمومی به منظور ارتقای سلامت نظام اداری
و مقابله با فساد، با رعایت قانون آیین دادرسی کیفری

مصطفوی ۱۳۹۲/۱۲/۴

ماده ۷- ماده (۱۲) قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:
ماده ۱۲- چنانچه بازرگانی قانونی مؤسسات و
شرکت‌های مشمول بازرگانی، مسئولان سازمان
حسابرسی دولتی، حفاظت و اطلاعات و حراست و
نظرات و بازرگانی وزارت خانه‌ها و دستگاه‌های مشمول
بازرگانی، به سوء جریانی در رسیدگی به عملکرد مالی
و اداری دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های دولتی و

وابسته به دولت برسند که مربوط به وظایف سازمان بازرگانی است، باید مراتب را به اطلاع سازمان بازرگانی کل کشور برسانند.

مستنکف به مجازات مقرر در ماده (۶۰۶) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی «تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده» مصوب ۲/۳/۱۳۷۵ محاکوم خواهد شد.

ماده ۸ - ماده (۱۴) قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:
ماده ۱۴ - آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط سازمان بازرگانی کل کشور تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.

ماده ۹ - از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، «قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور مصوب ۱۳۶۰ و اصلاحیه آن مصوب ۱۳۷۵» که در تاریخ ۱۳۸۷/۴/۱۷ به تصویب کمیسیون قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی رسیده بود، نسخ می‌شود.

قانون فوق مشتمل بر نه ماده در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ پانزدهم مهر ماه یکهزار و سیصد و نود و سه مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ به تأیید شورای نگهبان رسید.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

شماره ۳۲/۵۳۳۹۰ - ۱۳۹۳/۸/۷

حضرت حجت الاسلام والمسلمین
جناب آقای دکتر حسن روحانی
رییس محترم جمهوری اسلامی ایران

در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور که با عنوان طرح دائمی شدن قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور مصوب ۱۳۸۷ به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردیده بود، با تصویب در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ ۱۳۹۳/۷/۱۵ و تأیید شورای محترم نگهبان، به پیوست ابلاغ می‌گردد.

رییس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

شماره ۹۲۵۳۰ - ۱۷/۸/۱۳۹۳

وزارت دادگستری

در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران «قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرگانی کل کشور» که در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ پانزدهم مهرماه یکهزار و سیصد و نود و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ به تأیید شورای نگهبان رسیده و طی نامه شماره ۳۲/۵۳۳۹۰ مورخ ۱۳۹۳/۸/۷ مجلس شورای اسلامی واصل گردیده است، به پیوست جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

رییس جمهور - حسن روحانی

Ver. 3